

Science initiative “Universum”

WORLD ACHIEVEMENTS

Proceedings of XXXXV International scientific conference

Lawrence

Mar 1, 2019

www.iscience.me

Proceedings of XXXXV International scientific conference “World achievements”.
Morrisville, Lulu Press., 2019. 132 p.

Science initiative “Universum”

mail@iscience.me

www.iscience.me

Proceedings of 45th International Scientific Conference “World achievements”.
Broad subject.

Published by Lulu Press, Inc.

Lulu Press, Inc.

627 Davis Drive, Suite 300,

Morrisville, NC 27560

© Authors of papers, 2019

© Science initiative “Universum”, 2019

ISBN: 978-0-359-47372-4

Contents

SECTION 1. Engineering science

Danylyuk O.A., Klyukai N.V. ALGORITHM OF "CLUB ADMINISTRATOR"
SOFTWARE DEVELOPMENT 6

Pindus N.M., Pindus O.V. METROLOGICAL ANALYSIS OF DIFFICULT
REFRACTORY INSTALLATIONS 12

SECTION 2. Agriculture

Haidai L.S. PECULIARITIES OF THE EFFECT OF THE INOCULATION
OF GRAINS OF COMMON BEAN ON QUALITY OF SEEDS IN CONDITIONS
OF RIGHT BANK FOREST STEPPE OF UKRAINE 17

SECTION 3. History

Bodnar A.N., Kirika D.V. UKRAINIAN NATIONAL SYSTEM OF
EDUCATION AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT 21

SECTION 4. Economics and management

Agres O. REALITIES AND PROSPECTS OF UKRAINE BANKING
SYSTEM 28

Binert O.V. THE PECULIARITIES OF FORMATION OF LEADERSHIP
QUALITIES IN HEAD 34

Kudlasevich V.A. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF FOREX-
BROKERS IN THE REPUBLIC OF BELARUS 39

Markiv G.V. SECURITY SYSTEM IN THE BANKING SECTOR 45

Markovych I.B. HORIZONTAL-VERTICAL PARTNERSHIP IN THE
TERRITORIAL-ECONOMIC SYSTEMS 50

Sokolyuk S.Y. CLUSTER AGRICULTURE ORGANIZATION AS AN
INSTRUMENT FOR INNOVATION PROCESS ACTIVATION 55

SECTION 5. Philology

- Ananyan E.L.* TEXT OF NEWSPAPER AND PUBLICISTIC STYLE AND ASPECTS OF ITS FUNCTIONAL AND LINGUISTIC STUDY 61
- Genjamaliyeva K.* FEATURES OF ARTISTIC-DECORATIVE CRAFTSMANSHIP OF AZERBAIJANI JEWS 66
- Kopylova O.M.* SCRIBING AS A MEANS OF IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF ENGLISH CLASSES AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS 72
- Riabykh A.V., Shemihon S.Y., Shundel T.O.* SYNONYMIC TERMINOLOGY IN ENGLISH MEDICAL LITERATURE AND THE CLASSIFICATION OF TERMS-SYNONYMS 78
- Ryabinina I.M., Tupilenko O.S.* VARIATION AND DIVERSITY OF YOUTH AND STUDENT'S SLANG 85
- Shundel T.O.* SYNCRETIC, TRANSITION CONSTRUCTIONS IN THE SPHERE OF FUNCTIONAL-STRUCTURAL CHARACTER OF COMPLEX SENTENCES OF COMPARISOM AND MANNER 91

SECTION 6. Geographical sciences

- Sopov D.S., Kyselov Y.O.* ECOLOGICAL ROLE OF TECHNOGENIC FORMS OF LANDSCAPE OF DONBAS (AT THE SAMPLES TAKEN FROM LUHANSK REGION) 98

SECTION 7. Pedagogical sciences

- Dembitska S.V.* THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN TECHNICAL SPECIALTIES 105
- Panchenko S.N., Korostyl L.A.* NEW UKRAINIAN SCHOOL AS A SELF-LEARNING ORGANIZATION 110

SECTION 8. Sociology

<i>Dudarev V., Shcherbina S.</i> THE ROLE OF SOCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE SOCIAL STATE FORMATION	117
--	-----

SECTION 9. Politology

<i>Huseinova S.</i> IMPACT OF INFORMATION NETWORK TECHNOLOGIES ON WORLD POLITICS AND INTERNATIONAL SECURITY	122
<i>Popovych V., Popovych Y.</i> THE SOCIAL TECHNOLOGIES USE IN THE INSTITUTE OF POWER	128

SECTION 1. Engineering science

Danylyuk Olha Andriivna

*Candidate of engineering sciences,
associate professor department of computer technologies,
Engineer-pedagogical faculty,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine*

Klyukai Nazariy Viktorovich

*Master of the second year of study
Department of Computer Technologies
Engineer-pedagogical faculty,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine*

**ALGORITHM OF "CLUB ADMINISTRATOR" SOFTWARE
DEVELOPMENT**

Данилюк Ольга Андріївна

*кандидат технічних наук, доцент
кафедра комп'ютерних технологій
інженерно-педагогічний факультет
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Клюкай Назарій Вікторович

*магістр другого року навчання
кафедра комп'ютерних технологій
інженерно-педагогічний факультет*

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

АЛГОРИТМ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «CLUB ADMINISTRATOR»

The article presents the algorithm of software development for the control and account users and administrators of Internet clubs.

Key words: internet, algorithm, software.

У статті представлено алгоритм розробки програмного забезпечення для контролю та обліку користувачів та адміністраторів інтернет-клубів.

Ключові слова: інтернет, алгоритм, програмне забезпечення.

Програмний продукт „Club Administrator” призначений для автоматизованого контролю комп’ютерного залу.

Пакет дозволяє проводити контролюючі дії і збір статистичної інформації в залежності від вимог.

Пакет являє собою комплексний програмний засіб, який включає в себе два основних програмних компоненти:

- „Консоль” програмний засіб, що встановлюється на робочому місці адміністратора.
- „Клієнт” програмний засіб, який встановлюється на машинах (комп’ютерах) користувачів.

Додаткові елементи:

- Система керування шаровими ресурсами мережі.
- „Календар роботи” система звітів.

«World achievements»

Окрім керування сеансами запуску та блокування, система має можливість формувати детальні звітні бази даних в яких фіксується тривалість роботи кожної машини, тарифна ставка на основі якої машини запущена або розблокована, також в звітну інформацію входить адміністратор, який проводив запуск і надання послуг. Звітна інформація формується як по кожній окремій машині, так і по цілому комп'ютерному залу в залежності від пори чи доби (день – ніч).

Пакет надає широкі можливості для аналізу даних відносно діяльності Інтернет центру та дозволяє роздруковувати велику кількість автоматично створених звітів з урахуванням вимог керівництва.

Даний пакет програмного забезпечення має ряд суттєвих відмінностей, від своїх аналогів програм керування комп'ютерними клубами. В Розробленому пакеті реалізована система автоматичної настройки мережі, що надає високу гнучкість програмному пакету. Система працює по принципу сервера DHCP хоча і не виконує його функцій оскільки IP адреси на користувацьких машинах прописуються статично під час встановлення операційної системи. Програма Club Administrator вимагає єдиного - це встановлення сієнського додатку який має в собі ряд нових розробок які раніше не використовувалися для подібних цілей.

Одною з найважливіших особливостей нової технології являється пізнавання комп'ютерів в мережі через 48 бітний MAC адрес, який прописаний виробником мережевого адаптера перших 24 біта, які є адресою хоста мережі, а наступних 24 біта є адресою мережі. Дана технологія дає можливість проводити ARP запит сервера до кожної машини і ARP відповідь, яка розв'язує IP адреси і імена комп'ютерів які відповіли тобто наявні в мережі і на яких встановлено клієнтські програму.

Дана технологія не вимагає встановленого на комп'ютерах які під'єднані до мережі мережевого протоколу IPX, який є морально устарілим і поступається TCP/IP тим, що доволі сильно завантажує мережу.

„Консоль” призначена для:

- введення початкових налаштувань контрольованої мережі;
- введення інформації про роботу або послуги, які надаються;
- встановлення часу оплаченого користувачем;
- реалізації команд керування;
- передача повідомлень;
- моніторинг запущених процесів запущених на клієнтській машині;
- Віддалений запуск програм на машинах клієнтів;

„Клієнт” призначений для:

- сканування всіх запущених процесів, які запущені на клієнтській машині;
- блокування пристроїв вводу виводу (клавіатуру, мишки і монітора) на керованій машині після завершення часу послуги, що надавалася, запуск Screen Saver;
- виконання команд керування заданих з консолі керування адміністратора;
- скидання не потрібних системних і користувацьких процесів.

В комплект входить програма для керування загальними розширеними ресурсами які наявні в мережі, що суттєво полегшує роботу адміністратора.

Адміністратор може керувати ресурсами на віддалених машинах для керування різноманітними каталогами що суттєво полегшують роботу, не вимагає приділення уваги окремій машині в мережі для настройки і керування файлами безпосередньо через мережу.

Даний додаток не лише полегшує роботу але й компенсує час, який адміністратор потратив би на конфігурацію загальних ресурсів і тим самим створював дискомфорт користувачеві який зайняв машину яку слід зконфігурувати.

Система звітності, яка входить в комплект пакету „Club Administrator” створена для підведення статистичної інформації по використанню ресурсів

«World achievements»

клубу на протязі звітнього періоду. Звіти складаються окремо для кожного з адміністраторів який знаходиться на робочому місці.

Тривалість робочого періоду адміністратора становить 24 години, на протязі цього часу всі дії вносяться в таблиці статистики в залежності від наданих послуг.

Відповідно до тарифікації послуг в статистиці відбувається чіткий поділ. Створені таблиці бази даних конвертуються в базу даних системи бухгалтерського обліку 1С що в свою чергу відповідно автоматизує роботу бухгалтерії по нарахуванню заробітної платні адміністраторам відповідно від виручки принесеної клубом за звітний період.

Структура роботи даного проекту складається з 2-х частин:

- Серверної частини (Адміністратор)
- Клієнтської частини

Основний потік протоколів INTERNET поступає на сервер, і за допомогою файрволу цей потік передається на комп'ютер Адміністратора. За допомогою автоматизованої системи управління цей потік розподіляється на комп'ютери клієнтів через свіч, або маршрутизатор.

На рисунку 1 представлено структуру роботи проекту, де чітко видно серверну та клієнтську частини.

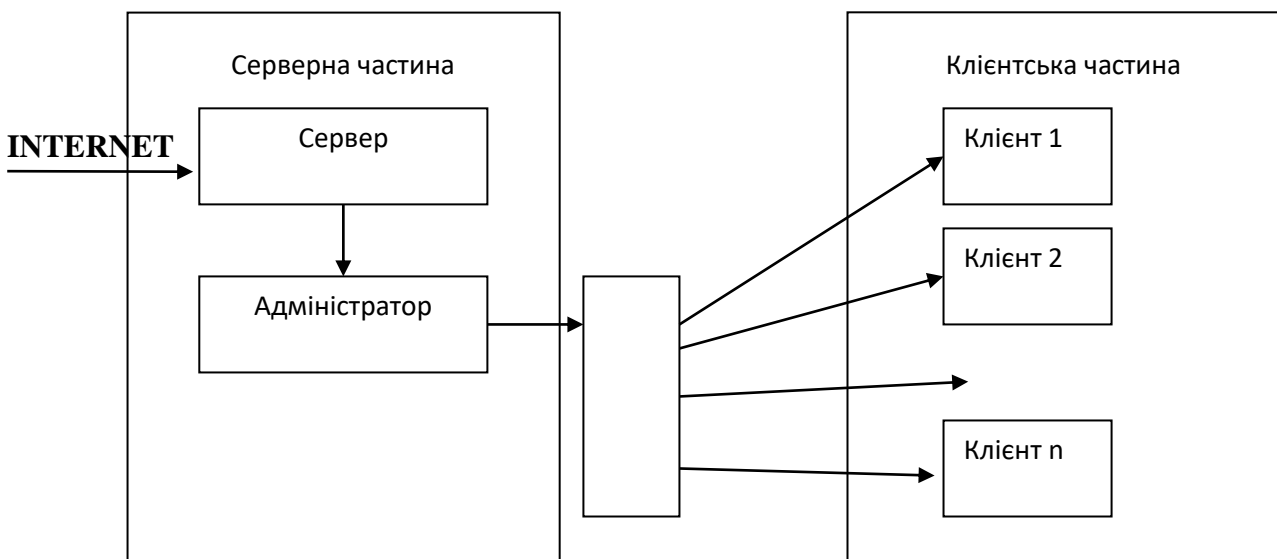


Рис. 1. Структура роботи проекту

Література:

1. Майкл Моункур, *World Delphi*, или о том, что лучше один раз увидеть, чем сто раз услышать Переклад, Москва, Санкт-Петербург, Київ „Вильямс” 2013, 530с.
2. В. Водолазкий, Организация СУБД и методы защиты, Москва, Харьков, Санкт-Петербург, Минск, „Питер” 2002, 400с.
3. Ю.А.Кулаков, Г.М.Луцкий ”Компьютерные сети” М. – К. “Юниор”,1998, 384с.

Nataliia Pindus

*PhD, Associate Professor of the Department
of Information and Measurement Technology*

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Ivano-Frankivsk, Ukraine

Oleg Pindus

4rd year student Ivano-Frankivsk National

Technical University of Oil and Gas

Ivano-Frankivsk, Ukraine

METROLOGICAL ANALYSIS OF DIFFICULT REFRACTORY INSTALLATIONS

Наталія Піндус

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри

інформаційно-виміральної техніки,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Олег Піндус

студент четвертого курсу,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

МЕТРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЗВОНОВИХ ПОВІРОЧНИХ УСТАНОВОК

Abstract. Ensuring the rational use of gas includes a wide range of tasks aimed at ensuring minimization of losses, optimal use and implementation of technical solutions to ensure high accuracy and reliability of accounting at the stages of

extraction, transportation and use of natural gas. Realization of the set tasks is impossible without the use of high-precision means for verification of meters, which determines the relevance of the work. Further development of the solution of the scientific and applied problem of increasing accuracy, ensuring the unity and reliability of measurements of volume and volume of gas consumption in the process of its commercial accounting is obtained by studying and improving the bell flow of the measuring unit.

Key words: calibration installation, domestic gas meter, gas flow, metrological characteristics, bell installation.

Анотація. Забезпечення раціонального використання газу включає широкий комплекс завдань, що спрямований на забезпечення мінімізації втрат, оптимальне використання та впровадження технічних рішень щодо забезпечення високої точності та вірогідності обліку на етапах добування, транспортування та використання природного газу. Реалізація поставлених завдань неможлива без застосування високоточних засобів для повірки лічильників, що і визначає актуальність роботи. Отримано подальший розвиток вирішення науково-прикладної проблеми підвищення точності, забезпечення єдності та достовірності вимірювань об'єму та об'ємної витрати газу в процесі його комерційного обліку шляхом дослідження та удосконалення дзвонової витратовимірювальної установки.

Ключові слова: повірочна установка, побутовий лічильник газу, витрата газу, метрологічні характеристики, дзвонова установка.

Імпортозалежність України в природному газі ставить проблему підвищення точності та достовірності вимірювання витрати та кількості газу, як пріоритетне питання енергетичної безпеки[1]. Концепція розвитку газодобувної галузі подана у проекті Енергетичної стратегії України на період до 2035 року, де планується такий видобуток газу: 2020 рік - 22,9 млрд куб м, 2025 рік - 27,5

«World achievements»

млрд куб м, 2030 рік - 33,8 млрд куб м, 2035 рік - 42,1 млрд куб м. Зазначимо, що українські газосховища найбільші у Європі, а західноукраїнські газосховища по суті є газовим хабом, оскільки побудовані на перетині магістральних трубопроводів, якими до останніх років постачалося до 75% російського газу до країн Євросоюзу. Загалом експлуатується 12 підземних сховищ газу (ПСГ) об'ємом 31 млрд куб м., надаються послуги із зберігання газу в ПСГ і постачальникам, а також споживачам газу. Тому питання вимірювань та обліку природного газу стають дедалі актуальнішими у зв'язку із зростанням ціни на газ, збільшенням кількості учасників газового ринку, необхідністю підвищення відповідальності за проведення розрахунків за спожитий газ. Постає потреба у підвищенні точності установок для відтворення і вимірювання об'єму і об'ємної витрати газу, за допомогою яких калібруються і повіряються засоби вимірювання кількості та витрати газу.

На основі аналізу засобів відтворення і вимірювання одиниць об'єму та об'ємної витрати газу та існуючих повірочних схем для засобів вимірювань об'єму та об'ємної витрати газу саме дзвонові повірочні установки найбільш повно відповідають вимогам[2].

Здійснено аналіз похибок відтворення об'єму дзюновими еталонними установками. Основними джерелами похибок відтворення об'єму дзюновими еталонних установок є: похибки визначення об'єму дзюна і похибки від нестабільності тиску під час вимірювального циклу внаслідок дії механічних і гідродинамічних сил опору; від неточності компенсації виштовхувальної сили дзюна; похибка від нестабільності температури в приміщенні; зміни лінійних розмірів деталей дзюнового мірника; похибка від випаровування в піддзюновий простір замкової рідини, яка залежить від тривалості вимірювального циклу, площі змоченої поверхні дзюну і дзеркала рідини, а також вологості повітря, що подається під дзюн. Для зменшення похибок дзюнових еталонних установок, витіснювачі заповнюються мастилом, а установки обладнуються спеціальними пристроями для забезпечення

стабільності тиску під дзвоном і коректорами температурної похибки та похибки від зміни рівня рідини витіснювача при занурюванні в неї дзвона[3].

Однією з найбільш суттєвих у ваговому відношенні методичних складових сумарної похибки вимірювань об'єму природного газу є похибки від неприведення об'єму до стандартних умов в комунально-побутовій сфері. Це приводить до того, що дисбаланси між даними газозбутових організацій і показами лічильних механізмів ЗВТ обліку газу, особливо в зимову пору, що можуть складати 5-8% від усього спожитого газу в комунально-побутовій сфері.

Досліджено особливості застосування повірочної установки дзвонового типу для побутових лічильників газу і показано, що установки такого типу можуть використовуватися для будь-яких типів лічильників. Провівши дослідження роботи лічильників мембранного типу за допомогою даної установки[4] варто зазначити наступне: описано джерела похибок лічильників мембранного типу; доведено, що на похибки лічильників найбільший вплив має якість газу та конструктивні особливості представлених лічильників; розраховано систематичну і випадкову складову похибки, які становлять під час проведення повірки лічильника на максимальній витраті систематична-0,33 %, а під час проведення повірки лічильника на перехідній ($0,2 Q_{max}$) витраті систематична-0,1%; під час проведення повірки лічильника на мінімальній витраті систематична-0,4 %, випадкова- 0,00057; провівши розрахунки за отриманими результатами експериментальних досліджень та врахувавши джерела похибок лічильника отримано результати, що підтверджують клас точності досліджуваного ПЛГ САМГАЗ, який становить 1,5%.

Здійснено метрологічний аналіз дзвонової витратовимірювальної установки та показано, що похибка не перевищує 0,25%.

«World achievements»

Література:

1. Андріішин М.П., Даневський С.О., Марчук Є.Ф, Карпаш О.М., Петришин І.С., Середюк О.Є., Чеховський С.А. Довідник: вимірювання витрати та кількості газу: - Івано-Франківськ: ПП "Сімик", 2004.-160 с.
2. Чеховський С.А., Петришин І.С., Піндус Н.М. Метрологія і технологічні вимірювання в нафтовій та газовій промисловості- Івано-Франківськ: ПП "Сімик", 2011.-450 с.
3. ISO 5167-1:2003 Measurement of fluid flow by means of pressure differential devices inserted in circular cross-section conduits running full – Part 1: General principles and requirements.
4. Державний спеціальний еталон одиниць об'єму та об'ємної витрати газу/ І.С. Бродин, І.С. Петришин, А.Г. Бестелесний, П.І. Дикий//Український метрологічний журнал.–1997. – №3.–С.31-34.

SECTION 2. Agriculture

Haidai Liubov Sergeevna

assistant

Department of Agriculture, Soil Science and Agrochemistry

Vinnytsia National Agrarian University

Vinnitsa, Ukraine

**PECULIARITIES OF THE EFFECT OF THE INOCULATION OF
GRAINS OF COMMON BEAN ON QUALITY OF SEEDS IN CONDITIONS
OF RIGHT BANK FOREST STEPPE OF UKRAINE**

Гайдай Любов Сергіївна

асистент

кафедра землеробства, ґрунтознавства та агрохімії

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНОКУЛЯЦІЇ ЗЕРНА КВАСОЛІ
ЗВИЧАЙНОЇ НА ЯКІСТЬ НАСІННЯ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО
ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

Annotation. The results of three-year research on the effect of inoculation with new strains of rhizobia and pre-seed treatment of beans seeds with biological agents Regoglant + ЕРАА on quality of seeds of the Galactica variety are presented. As a result of these studies, the positive effect of inoculation by strains of *Rhizobium phaseoli* microorganisms and pre-seed treatment of beans seeds by conventional biological preparations has been established. On the basis of perspective strains, technologies for the preparation of biopreparations for inoculation and pre-seed

treatment of bean seeds can be developed.

Key words: common beans, seeds, inoculation, pre-sowing processing, quality.

Анотація. Висвітлено результати трирічних досліджень впливу інокуляції новими штамми бульбочкових бактерій та передпосівної обробки насіння квасолі біологічними препаратами Регоплант + ЕПАА на якість насіння сорту Галактика. У результаті проведених досліджень встановлено позитивний вплив інокуляції штамми мікроорганізмів *Rhizobium phaseoli* і передпосівної обробки насіння квасолі звичайної біологічними препаратами. На основі перспективних штамів можуть бути розроблені технології виготовлення біопрепаратів для інокуляції та передпосівної обробки насіння квасолі.

Ключові слова: квасоля звичайна, насіння, інокуляція, передпосівна обробка, якість.

В умовах реформування агропромислового комплексу України та скорочення виробництва тваринної продукції важливого значення набуло виробництво високобілкових продуктів рослинництва. Як наслідок цього, за останні роки значно виріс попит на насіння зернобобових культур. Серед зернобобових культур чільне місце займає традиційна для нашої держави культура – квасоля звичайна [1]. Квасоля володіє високою потенційною врожайністю, яка реалізується в разі дотримання агротехнічних вимог і рекомендацій. Її середня врожайність у світі близько 0,07 т/га, а за оптимальних умов – сягає 3,0 – 4,5 т/га [2]. Насіння квасолі за вмістом і якістю білків близьке до м'яса. Цукрові боби квасолі вміщують велику кількість провітаміну А, вітаміну С, солей заліза і кальцію. Ця культура широко розповсюджена на земній кулі, що вказує на її популярність [3]. Аналіз хімічного складу дає уявлення про харчову цінність продукту, а також дає змогу спрогнозувати технологічні властивості та біологічні ефекти при вживанні цього продукту [4].

Рослини зернобобових культур мають здатність вступати у симбіотичні

взаємовідносини з бульбочковими бактеріями та фіксувати молекулярний азот повітря. Біологічний азот розглядається як потужний фактор підвищення потенційної родючості ґрунту, зменшення забруднення навколишнього середовища шкідливими азотними сполуками та значного заощадження мінеральних азотних добрив [5]. Найважливішим показником, що характеризує науковий рівень організації технології вирощування сільськогосподарських культур, є якість одержуваної продукції. Якість зерна квасолі залежить від вмісту у ньому протеїну. Численними дослідженнями встановлено, що в зерні квасолі накопичується від 19,0 до 30,0 і більше відсотків білка [6].

Експериментальна частина дослідів виконувалась на полях дослідного господарства “Бохоницьке” Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААНУ протягом 2014-2016 рр. У дослідях використано сорт квасолі звичайної Галактика, штами ризобій *Rhizobium phaseoli*, а також на окремих варіантах дослідів насіння квасолі додатково обробляли стимулятором росту Регоплант та біологічним прилипачем ЕПАА. Досліди проводили за загальноприйнятими методиками.

Інокульоване насіння квасолі штамами мікроорганізмів, *Rhizobium phaseoli*, а також оброблене біопрепаратами мало дещо вищі показники хімічного складу насіння (сирого протеїну, жиру, клітковини, золи), ніж насіння контрольних варіантів. Вміст сирого протеїну варіював від 21,55 % – найнижчий показник у варіантах без інокуляції (контроль), до 23,65 %. Вміст жиру був на рівні від 2,26 % до 2,87 %, вміст клітковини варіював від 3,78 % до 4,71 %, зола була у межах 3,62-4,70 %. Найвищі показники було отримано у варіантах дослідів з інокуляцією насіння штамом *Rhizobium phaseoli*, Ф-16 спільно з використанням препарату Регоплант і прилипача ЕПАА.

У результаті проведених досліджень встановлено позитивний вплив інокуляції штамами мікроорганізмів *Rhizobium phaseoli* і передпосівної обробки насіння квасолі звичайної біологічними препаратами Регоплант + ЕПАА.

Література:

1. Носенко Ю. Товарне вирощування квасолі звичайної. Агробізнес сьогодні. № 9 (304) травень 2015. URL: <http://agro-business.com.ua/agronomiia-siogodni/3238-tovarne-vyroschuvannia-kvasoli-zvychainoi.html>.
2. Полянська Л. А., Чалий О.М. Квасоля в сучасних умовах господарювання. Пропозиція. 2001. № 11. С. 44–45.
3. Попик С.Я., Дунаевский Г.А. Овощи и фрукты в питании здорового и больного человека. – К. : Здоровье, 1990. С. 173.
4. Баля Л.В. Товарознавча характеристика зернової квасолі білої. Прогресивна техніка та технології харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі. 2011. Ч. 2. С. 3.
5. Камінський В.Ф., Голодна А.В., Шляхтуров Д.С. Інтенсифікація виробництва зернобобових культур в умовах Північного Лісостепу. Землеробство. 2008. Вип. 80. С. 109–115.
6. Стаканов Ф.С. Фасоль. Кишинев: Штиинца, 1986. 193 с.

SECTION 3. History

Bodnar Alla Nikolaevna

candidate of historical sciences

Department of social and humanitarian disciplines

Podilsky State Agrarian Technical University

Kamyanets-Podilsky, Ukraine

Kirika Diana Vladimirovna

candidate of Law, associate professor

Department of social and humanitarian disciplines

Podilsky State Agrarian Technical University

Kamyanets-Podilsky, Ukraine

**UKRAINIAN NATIONAL SYSTEM OF EDUCATION AND
PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT**

Боднар Алла Миколаївна

кандидат історичних наук

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Подільського державного аграрно-технічного університету

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Кіріка Діана Володимирівна

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Подільського державного аграрно-технічного університету

м. Кам'янець-Подільський, Україна

**УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА ОСВІТИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ**

Abstract. The article attempts to investigate the system of national education from the time of Kievan Rus to the present and emphasizes the need to formulate a new education paradigm.

Key words: education, paradigms, knight spirit, scientific development.

Анотація. У статті здійснено спробу дослідити систему національної освіти з часів Київської Русі до сьогодення та підкреслено необхідність формулювати нову парадигму освіти.

Ключові слова: освіта, парадигми, лицарський дух, науковий розвиток.

Перед незалежною Україною постала історично-вагома проблема відродити українське національно-патріотичне виховання і водночас піднести його на сучасний рівень наукового і культурного розвитку. Закономірним є те, що в наш час значно зріс інтерес педагогів до виховного потенціалу попередніх століть, їхніх виховних традицій. Українська система виховання формувалася впродовж тривалого історичного періоду.

За часів Київської Русі закладалися основи системи виховання, яка розвиваючись і долаючи величезні труднощі, зумовлені загарбницькою політикою сусідніх держав, досягла найвищого щабля за великої доби Українського Відродження (XVI-XVIII ст.), тобто за Козацької доби. Відкривалися перші українські друкарні, бурхливо розвивалися фольклор, інші види народного мистецтва, театр, етнопедагогіка та інші галузі культурно-освітнього життя народу. Виникли нові типи національних навчально-виховних закладів. Густа мережа братських шкіл, які були яскраво вираженими гуманітарними закладами, вкривали значну територію України. Багато дітей відвідували різні типи навчально-виховних закладів – козацькі січові, сотенні і полкові, дяківські, братські, церковні, монастирські школи, колегіуми, а також школи народних мистецтв і ремесел. Історичну роль у розвитку національної

освіти і культури відіграли Острозька (1576 р.) і Києво-Могилянська академії (1615, 1632 р.), які готували кадри з багатьох галузей науки, культури, мистецтва, релігійного і державницького життя.

За часів Української національно-визвольної революції під проводом гетьмана Б. Хмельницького (1648-1657 рр.) усталися і значно зміцніли риси української національної освіти і виховання, яка формувала в молоді високу національну свідомість і самосвідомість, лицарський дух, спрямований на захист рідної землі.

У 1772р. Західне Поділля разом із Галичиною і частиною Волині були вилучені від Речі Посполитої та включені до складу Австрійської імперії. Вслід за цим, після чергової війни з Туреччиною, у 1774 р. Росія приєднала Крим і північно-причорноморські степи. В 1775 р. до Австрії була приєднана Буковина, яка до того була частиною Османської імперії. Внаслідок другого поділу Речі Посполитої (1793) російське самодержавство розширило імперію територією Правобережної України (Поділля, Київщини та більшої частини Волині), а завдяки третьому поділу (1795) – Західній Волині [1, арк.21].

З приєднанням Правобережної України до Росії вектор духовно-культурного та освітнього розвитку Поділля був повернений в її бік. У краї цілеспрямовано реалізувалися два самостійних курси, які, незважаючи на не співпадіння кінцевої мети, нещадно руйнували все українське [4, с.181-182].

Зазначимо, що після 1793 р. розвиток освіти на території Подільської губернії, що була створена російською владою в 1796 р., відзначався не меншою складністю і суперечністю. На наше переконання, царизм відверто стримував або ігнорував розвиток культурно-освітніх цінностей українців. Ставлення російського уряду до традиційних українських шкіл пояснювався тим, що їх дух не відповідав його централістичним завданням. Опинившись у ще більшій ніж за Речі Посполитої залежності від держави і поміщиків й потрапивши в кріпацький стан, селяни втратили старі школи [3, с.378-388].

«World achievements»

Натомість, нові з російськими імперськими вимогами, створювалися занадто повільно.

Недоліком освітньої системи, що формувалась на Поділлі, була відсутність професійної та вищої ланок освіти, а також жіночих гімназій. Лише окремі юнаки могли продовжити своє навчання після закінчення духовної семінарії в Київській духовній академії. В 1833 р. було відкрито Київський інститут шляхетних дівчат, який став єдиним середнім навчальним закладом для дівчат у першій половині XIX ст. 23 квітня 1839 року Микола I заборонив видавати свідоцтва на право приватного навчання особам польського походження [2, арк.56-59].

Періоди польських повстань 1831 та 1863 рр. наклали відбиток на розвиток освіти в краї. Крім цього, на територію округу розповсюджувалася межа осілості євреїв, і саме тут був можливим розвиток єврейської освіти, що відбувався за значної допомоги місцевої єврейської громади.

Отже, наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст. освіта Поділля переживала надзвичайно важкі часи. Школи, котрих було раніше так багато і в яких подоляни здобували освіту, виявилися у повному занепаді. Парафіяльні школи та народні училища зазнавали все зростаючого впливу поляків і росіян.

У сучасній Україні система освіти безперервно розвивається, і для неї характерне постійне відновлення й саморозвиток. Особливо могутній інноваційний процес охопив українську систему освіти в 1980 – 1990-ті рр. Замість колишньої єдиної й однакової школи з'явилися гімназії, ліцеї, коледжі, школи різних профілів і напрямів. Відкрито міжнародні школи й університети, приватні школи і вищі навчальні заклади. Замість інститутів і спеціалізованих вищих училищ (військових, цивільної авіації, мистецтва) основні вищі навчальні заклади тепер здебільшого університети й академії.

Середня освіта в Україні впродовж різних історичних епох і в XX ст. зокрема не мала постійного терміну і коливалася від 9-річної (1940 - 1950), 10-річної (1950 - 1967, 1997 - 1991) і 11-річної до 12-річної. За кордоном також

змінюються терміни здобування повної середньої освіти, і в різних країнах вони неоднакові. Середня освіта є обов'язковою для того, щоб продовжити здобувати освіту у вищому навчальному закладі.

Для реформування системи вищої освіти в Україні характерний пошук оптимальної відповідності між сформованими традиціями в українській вищій школі й новими віяннями, пов'язаними зі вступом у світовий освітній простір. На цьому шляху спостерігаємо кілька тенденцій.

Перша пов'язана з розвитком багаторівневої системи в багатьох університетах України. Переваги цієї системи в тому, що багаторівнева система організації вищої освіти забезпечує ширшу мобільність щодо темпів навчання й вибору майбутньої спеціальності. Вона формує здатність у випускника освоювати на базі отриманої університетської освіти нові спеціальності.

Друга тенденція - значне збагачення вищих навчальних закладів сучасними інформаційними технологіями, широке підключення до мережі "Інтернет" та інтенсивний розвиток дистанційних форм навчання студентів.

Третя тенденція - університизація вищої освіти в Україні й процес інтеграції всіх вищих навчальних закладів з провідними у країні й у світі університетами, що зумовлює появу університетських комплексів.

Четверта тенденція полягає в переведенні вищої школи України на самофінансування. П'ята тенденція відновлення вищої професійної освіти з урахуванням світових стандартів. Тому спостерігаємо перехід українських ВНЗ в режим дослідницько-експериментальної роботи з апробації нових навчальних планів, освітніх стандартів, нових освітніх технологій і структур управління.

Освіта – це наука і мистецтво озброїти людей різного віку знаннями про труднощі і проблеми, з якими їм, імовірно, доведеться зіткнутися, та засобами подолання труднощів і розв'язання проблем. Вищого рівня професійної освіти — творчої майстерності — неможливо досягти без загальної гуманітарної освіти і без інноваційних підходів до розв'язання будь-яких проблем (соціально-економічних, виробничо-технологічних, економічних та ін.).

«World achievements»

Орієнтація на ці стратегічні напрями прийнятна, але консерватизм, властивий вищій школі, перешкоджає рухові вперед.

Головна мета інноваційної освіти — збереження і розвиток творчого потенціалу людини. Проте сьогодні недостатньо творчості та проектування. Освіту потрібно сприйняти як загальнолюдську цінність. Для цього насамперед необхідно зробити так, щоб вона розвивала гармонійне мислення, побудоване на поєднанні внутрішньої свободи особистості та її соціальної відповідальності, а також терпимості до інакомислення.

Отже, аналіз процесів реформування освітніх систем у розвинених країнах засвідчує, що всі вони зумовлені необхідністю формулювати нову парадигму освіти. У зв'язку з інтеграційними процесами, створенням світового освітнього простору така парадигма у своїй основі має бути актуальною і в загальних рисах спільною для всього світу. Тому мета державної політики в галузі освіти повинна полягати у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховувати покоління людей, які будуть ефективно працювати і навчатися впродовж життя, зберігати й примножувати цінності національної культури і громадянського суспільства, розвивати й зміцнювати незалежну, демократичну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

Література:

1. Кам'янець-Подільський міський державний архів. Ф. 228. Спр.1315.,1801-1803 рр., 44 арк.
2. Кам'янець-Подільський міський державний архів. Ф. 67. Спр. 34., 1839-1841 рр., 130 арк.
3. Боднар А.М. Зміни в системі освіти подолян наприкінці XVIII – в середині XIX ст. / А.М. Боднар // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки / Редкол.: В.С. Степанков

(відп. ред.) та ін. – Кам'янець-Подільський: Кам.-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2012. – Вип. 5. – С. 378-388.

4. Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – К. : Наук. думка, 2001. – 912 с.

SECTION 4. Economics and management

Agres O.H.

*Candidate of economic sciences, associate professor,
Lviv national agrarian university,
Ukraine*

REALITIES AND PROSPECTS OF UKRAINE BANKING SYSTEM

Abstract. The article deals with the necessity of effective banking system functioning for successful economic development. The Ukrainian banking sector under the conditions of unstable financial, economic and political situation is analyzed. The basic problems, which the banks faced by in the course of their business, such as a low credit and investment ratings, total distrust of financial institutions, rapid devaluation of the hryvnia, are grounded. It is represented the dynamics of the changes in the number of banking institutions, dynamics of indices of their activities, changes in the discount rate for lending of the real economy sector by commercial banks. It is found that reducing the number of banks would mean increasing their reliability. The reasons of commercial banks liquidation are determined. The necessity of nationalization of JSC "Privatbank" is grounded. On the base of the analysis the recommendations of stabilization the banking system, the main of which are the start of lending and effective risk management are offered.

Keywords: banking system; bank; bankruptcy; solvency; credit; discount rate.

The modern banking system can be characterized as an open system with many structural elements. It is characterized by constant development. Periodic recessions or regresses of this process caused by some changes in the economy. Economic development on the country depends on the state and prospects of the banking system.

The effective functioning of the banking system is a necessary condition for the development of market relations in Ukraine, which objectively determines the leading role of the central bank's banking regulation.

National Bank of Ukraine makes efforts to implement the main strategic goal - ensuring the stability of the national currency through targeted monetary policy aimed at macroeconomic stabilization and inflation control [2, p.5].

The banking system participates in performing the basic functions of the financial system, in particular by:

- providing ways to move the financial resources over time;
- the development and providing methods of risk management;
- providing a mechanism of combining financial resources and their distribution between different entities;
- ensuring the smooth functioning of payment systems;
- ensuring the market saturation with price information [3].

Banks are the most important financial intermediaries that provide liquidity and control the services among all financial firms and are the main markets channels [4, s.195]. This characteristic of banks as the driving element of the whole economy, is quite compelling.

On the 01.01.2019 there are 81 banking institutions (except insolvent) in Ukraine. 38 banks of them - are banks with a foreign capital. In this situation it is a positive phenomenon, because it contributes to the expansion the range of banking products and integrated approach to service different clients [5, p. 47].

Elimination of insolvent banks from the market gave way to rapid development of payment subsystem operating commercial banks, this happened because the resale of network technology.

The share of foreign capital in the statutory capital of existing commercial banks in Ukraine from 01.01.2010 to 01.01.2019 increased by 17.5 percentage points, and during 2016 - by 10.0 percentage points. On the 01.01.2019 38 banks with 100% foreign capital acts in Ukraine. It is less than 3 units from the beginning of 2017.

« World achievements »

Acquisitions and mergers will be typical for Ukrainian banks. This will be the main requirement to stay on the market of financial services. Reducing the number of banks for the citizens of the state would mean increasing their reliability and thereby the risk of deposits will decrease. It is possible that only about forty banks will remain from such a large number. This information is already takes place in the media.

Another sharp fluctuations was the government's decision on 18.12. 2016 according to which JSC "Privatbank" moved to the 100% state ownership. More than 20 mln. Ukrainian had deposits in this banking institution that in this situation has caused a panic fair. The result - a massive queues at ATMs that notified of the lack of money by the middle of the day.

The nationalization of JSC "Privatbank" was caused by a lack of capital. On the 1 of December 2015 it was 113 billion USD., and in December 2016 reached the level of 148 billion USD. Shareholders of the bank appealed to the state, which in turn made the decision of entering the state in bank capital. Currently JSC "Privatbank" works continuously and in normal mode to its customers.

Medium and small banks are at the highest risk. It is predicted that in a short time the NBU will output such banks from the market. However, in our view, it involves converting and circuit banks (for example PJSC CB "Premium") that are not engaged in banking business. The main problem is that the National Bank as the regulator does not publish the criteria and characteristics for which banks will get into this list.

The study of the status and trend analysis of the domestic banking system give reason to affirm that overall it complies with modern requirements, including the recommendations of the Basel Committee on Banking Supervision, the WTO requirements and other international documents [1]. However, at present it has a number of unresolved issues.

The banking system of Ukraine is faced with problems such as poor credit and investment rating, reducing confidence in the national currency (UAH), high

corruption and with imperfect and not adapted legislation that lead to negative consequences in the work of National Bank of Ukraine and commercial banks in particular.

Rather low is the credit activity of banks caused by a narrow range of reliable borrowers high level of uncertainty of the economy and excessive cost of credit.

Reducing the rates on deposits in foreign currency caused by low banks demand for funding in foreign currency. Currently, rates on foreign currency deposits are at a minimum. It is saved a significant differential for rates for local and foreign currencies, more than 10 percentage points. Reducing the rates has provided banks to partially reduce pricing lending terms of business, which in turn led to a moderate increase in corporate loan portfolio [9]. It is necessary to continue to reduce interest rates, it will give banks an opportunity to perform one of its basic function - to lend the economy, because, to develop the business under the condition of the "expensive" credit resources is impossible.

It is expedient to note that as a result of a stabilization of the exchange rate and a gradual decrease in the discount rate, a significant number of banks launched a loan program, thereby attracted new customers both corporate and small and medium businesses.

Although marginal profitability of the banking sector, the quality of the resource base and assets is still quite low and operating environment - weak that enhances sensitivity of banks to major individual risks [10].

The particular attention of banking institutions should be paid to increase the level of risk management. According to the results of 2010-2018, many Ukrainian banks did not pay enough attention to the management of credit risk and liquidity risk, which in turn contributed to growth the number of insolvent banks that were liquidated.

Conclusions and prospects of further research. According to the study we should state the fact that the economy still carried out restructuring, which requires a reliable and well-developed banking system.

«World achievements»

In order to stabilize the banking sector first of all it is necessary to:

- reduce foreign exchange restrictions that will lead to the liberalization of the foreign exchange market and reduce the outflow of foreign currency deposits. Therefore banks will receive funds that are currently in circulation on the "black market";

- capitalize banks.;
- reduce the discount rate that will enable to reduce the cost of credit;
- stabilize the situation on the currency market and thus restore confidence in the banking sector;

- The transition of NBU to inflation targeting, which will allow to predict the price of loans.

The Ukraine's economy out of stagnation, start of lending and effective risk management can bring the banking system of the crisis.

References:

1. Bazel` II: problemy ta perspektyvy vykorystannya v nacionalnyx bankivskyx systemax: monografiya / za red. A.O. Yepifanova, I.O. Shkolnyk; [A.O. Yepifanov, I.O. Shkolnyk, P. Rajxling ta in.]. – Sumy` : DVNZ «UABS NBU», 2011. – 261 s.
2. Bankivs`ka systema Ukrayiny: monografiya [Tekst] / V.V. Kovalenko, O.G. Korenyeva, K.F. Cherkashy`na, O.V. Kruxmal`. – Sumy` : DVNZ «UABS NBU», 2010. – 187 s.
3. Osnovni pokaznyky diyal`nosti bankiv Ukrayiny [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <https://bank.gov.ua/>.
4. Huang X., Zhou H., Zhu, H. (2012). Assessing the systemic risk of a heterogeneous portfolio of banks during the recent financial crisis. *Journal of Financial Stability*, 8(3): 193–205.
5. Peek R. Implications of the Globalization of the Banking Sector: The Latin American Experience [Text] / R. Peek. – 2000. – P. 45-48.

6. Analitichnyj oglyad bankivskoyi systemy Ukrainy za I kvartal 2016 roku [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.rurik.com.ua/
7. Agricultural Credit Market Institution. A comparison of selected European countries [Electronic resource] / Kristina Hedman Jansson, Chelsey Jo Huisman, Carl Johan Lagerkvist and Ewa Rabinowicz // AgEcon Search. – 2013. N. 33/January – Mode of access: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/144003/2/WP33%20Agricultural%20Credit%20Market%20Institutions>.
8. Znachennya oblikovoyi stavky NBU z 1993 po 2016 roky [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://bank-ua.com>.
9. NBU. Oglyad bankivskogo sekatoru, zhovten 2016 r. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bank.gov.ua>.
10. Antonyuk O.I. Osoblyvosti rozvytku bankivskoyi systemy Ukrainy na suchasnomu etapi / O.I. Antonyuk // Visnyk Universytetu bankivskoyi spravy Nacional'nogo banku Ukrainy. – 2013. – #. 1. – S. 145-148.

Olesya Binert

PhD in Economics

Department of Management them prof. E.V. Hraplyvyy

Lviv National Agrarian University

Dubliany- Lviv

Ukraine

THE PECULIARITIES OF FORMATION OF LEADERSHIP QUALITIES IN HEAD

Бінерт Олеся Василівна

к.е.н., кафедра менеджменту ім. проф. Є.В.Храпливого

Львівський національний аграрний університет

Дубляни-Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У КЕРІВНИКА

Annotation. It is explored that leadership in the organization in the current competitive environment is one of the most urgent issues and a key factor for success in many modern professions. The theoretical bases of professional qualities of a leader in modern conditions are considered. It has been proved that the positive and assertive leadership of any managerial level is the commitment of leadership qualities.

Key words: leader, leadership, leadership qualities, the effectiveness of the organization, the manager, head.

Анотація. Досліджено, що лідерство в організації у нинішньому конкурентному середовищі є одним з найактуальніших питань та ключовим

фактором успіху в багатьох сучасних професіях. Розглянуто теоретичні основи професійних якостей лідера в сучасних умовах. Доведено, що позитивним та ствердним у керівника будь-якої управлінської ланки є обов'язковість лідерських якостей.

Ключові слова: лідер, лідерство, лідерські якості, ефективність організації, менеджер, керівник.

Лідерство в організації в сьогоdnішньому конкурентному середовищі є одним з найактуальніших питань. А отже, для того, щоб організація ефективно виконувала свої задачі необхідно забезпечити виконання всіх функцій управління. Лідерство є ключовим фактором успіху в багатьох сучасних професіях. Управлінець не буде ефективним керівником без вміння неформального впливу на підлеглого.

Питання «лідерства та керівництва», їх власних, набутих та професійних якостей досліджувалися за допомогою різних підходів ще з давніх років. І незважаючи на надзвичайно велику кількість публікацій та досліджень розвитку лідерського потенціалу в управлінців, тема залишається актуальною і малодосліджуваною. Стилi керівників та підходи щодо їх вибору, сутність вище досліджуваних понять у своїх працях висвітлюють американські дослідники: Р. Блейк та Д. Моутон. Вагомий внесок у вивченні аспектів феномену лідерства, дослідженні лідерських якостей зробили вітчизняні науковці, як Дяків А. А., Єрмоленко О.А., Гладунський В.Н., Руденко О.М., Козак К.Б. та ін. Напрями підвищення ефективної управлінської праці виділив у своїх здобутках В.І.Терещенко.

Організації, які досягають успіху, відрізняються від протилежних їм головним чином тим, що мають більш динамічне та ефективне керівництво.

Під керівництвом, з точки зору власника, розуміється чи то індивід (керівник), чи то група (керівний склад), або процес, який володіє індивідуальними особливостями способу управління організацією. До слів

«World achievements»

керівник, керівництво часто відносять такі поняття і явища, як лідер та лідерство [1]. Але бути менеджером і бути лідером в організації – це не одне й те ж.

Природа лідерства може бути краще зрозуміла, якщо порівняти її, власне, з управлінням. Менеджер в своєму впливі на роботу підлеглих і побудові стосунків з ними перш за все використовує і покладається на посадову основу влади. Лідерство ж, як специфічний тип стосунків управління, базується більш на процесі соціального діяння, а точніше взаємодії в організації. Цей процес є набагато складним, який потребує високого рівня взаємозалежності її учасників [3].

Бути менеджером ще не означає автоматично вважатися лідером в організації, тому що лідерству в значній мірі притаманна неформальна основа. Можна займати першу посаду, але не бути в ній лідером. Тому можна сказати, що нове управлінське мислення потребує, щоб керівництво людьми здійснювали неформальні начальники, а лідери, які користуються в колективі неформальним авторитетом [6]. Отож, з вищезазначеного можна сказати, що феномен лідерства ґрунтується на авторитеті керівника.

Перш, ніж призначити на посаду керівника, необхідно деталізувати оцінку особистих характеристик кандидата, його відповідність з професійної та ділової сторони. Особливо важливою є наявність у керівника лідерських якостей.

Проблеми лідерства являються ключовими для досягнення організацією ефективності, що якраз підкреслює важливість його значення. Станом на сьогодні існує багато різних компаній, організацій та установ, які функціонують в різних сферах економіки, але не всі вони є процвітаючими, прибутковими та мають сталий дохід.

Одні організації досягають успіху і інтегрують, виходячи на світовий ринок, чи розширюють сферу діяльності тим самим збільшуючи свій капітал, але ж є компанії та організації в занепаді чи на грані банкрутства. Головна

причина криється в ефективному та динамічному керівництві, в талановитих та вмілих робітниках та правильно обраному стилю керівництва [2].

З проведеного нами дослідження одного з підприємств, виявилось, що фактично перевагу має демократичний стиль управління, який визначається комунікативними навичками керівника, здатністю продуктивної взаємодії, умінням мотивувати і захоплювати оточуючих загальними завданнями і цілями.

Отож, керівник прагне створити дух співпраці і взаєморозуміння в колективі з метою збільшення ефективності діяльності. За своїми індивідуально-психологічних якостями він екстраверт, оптимістичний, честолюбний, але з розвиненим почуттям відповідальності та стійкості.

Головним, як показали результати дослідження, є людські стосунки в колективі, цьому керівник приділяє більше уваги, ніж безпосередньо роботі. Такий керівник дуже зручний для підлеглих, оскільки створює дружню атмосферу в колективі. Намагається оберігати свій колектив від виникаючих конфліктів та розбіжностей. Для деяких працівників це «на руку», але перспективні працівники під таким керівництвом можуть втратити інтерес до творчості та стають малоініціативними.

Вивчення проблеми лідерства необхідно для вироблення методів ефективного керівництва, відбору та формування лідерів. Керівник повинен вміти ставити завдання, визначати засоби досягнення мети і методи контролю. Успішне керівництво значною мірою залежить від уміння керівника управляти думкою колективу.

Досліджуючи поняття «лідерства» та «керівництва», можна зробити й такі висновки, що формування особистості лідера в трудовому колективі визначається тим, наскільки набір його вроджених та професійних якостей є актуальним і затребуваним у цьому колективі. Тобто від народження у людини є певний потенціал, але без допомоги зовнішнього та внутрішнього середовища організації цей потенціал реалізувати не можна. У зв'язку з цим, розвиток

«World achievements»

лідерських якостей не є ефективним поза контекстом реальної організаційної групи і без врахування специфіки діяльності бізнесу.

Література:

1. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2001. 528 с.
2. Завадський Й. С. Менеджмент: підручник. Т.2. К.: УФІМБ, 2002. 234 с.
3. Іванова І.В. Менеджер – професійний керівник.: навч. посіб. К.: Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 178 с.
4. Соловіцька Т.В. Сутність феноменів керівництва та лідерства. Університетські наукові записки. 2009. 137с.

Kudlasevich Victoria Alekseevna

department of banking

faculty of banking

Polessky State University

*Supervisor— Associate Professor, **Bukhtik Marina Igorevna***

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF FOREX-BROKERS IN THE REPUBLIC OF BELARUS

Кудласевич Виктория Алексеевна

кафедра банковского дела

факультет банковское дело

Полесский государственный университет

г. Пинск, Республика Беларусь

*Научный руководитель — доцент, **Бухтик Марина Игоревна***

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ FOREX-БРОКЕРОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Annotation. The article is devoted to research in the field of Forex-brokers in Belarus, an analysis of their significance and the main result of the activity has been made. Particular attention is paid to the leading companies of Forex-brokers in this area. Marked significant growth of this financial instrument in the specified country. In conclusion, the prospects for the development of this type of activity in Belarus are considered.

Key words: Forex, foreign exchange market, Forex-broker, dynamics, currency.

«World achievements»

Аннотация. Статья посвящена исследованию в сфере Forex-брокеров Беларуси, произведён анализ их значимости и основной результат деятельности. Особое внимание уделено лидирующим компаниям Forex-брокеров на данной территории. Отмечен значительный рост этого финансового инструмента в указанной стране. В заключении рассмотрены перспективы развития такого вида деятельности в Беларуси.

Ключевые слова: Forex, валютный рынок, Forex-брокер, динамика, валюта.

Быстро развивающаяся международная торговля, инвестиционная деятельность, а с другой стороны существование национальных денег — это основа экономических отношений по поводу обмена валют. Каждое суверенное государство имеет свою денежную единицу, на которую многое можно купить, но только в этом конкретном государстве. Для того, чтобы иметь возможность приобретать товары и услуги за рубежом, необходимо иметь соответствующую иностранную валюту.

Операция, когда за единицу своих денег получают сколько-то иностранных единиц, называется конверсия, обмен или покупка валюты, а совокупность экономических отношений, которые возникают при использовании национальных денежных единиц в международных расчетах, образует валютный рынок.

Валютный рынок объединяет очень крупные компании, так или иначе, связанные с финансами. Это могут быть инвестиционные фонды, банки, корпорации, страховые фонды и так далее. Все они периодически имеют потребность обмениваться валютами разных стран, благодаря чему и существует рынок международного обмена валют под названием Forex.

Участниками рынка выступают различного рода банки (центральные, коммерческие), брокеры и дилеры, страховые и пенсионные организации и прочие [1].

Чтобы получить доступ к валютным рынкам, необходимо открыть счет у участников, которых называют Forex-брокерами. Forex-брокеры — это компании, оказывающие посреднические услуги между розничными клиентами и крупными финансовыми институтами в торговле на международном валютном рынке. Все торговые операции должны выполняться непосредственно через Forex брокера или, как его еще называют, дилинговый центр, деятельность которого осуществляется на основании лицензий и регулируется различными государственными органами и общественными организациями [2].

Основные функции Forex-брокера:

1. Предоставление программного обеспечения (торговая платформа) для заключения сделок на рынке Forex.
2. Предоставление рыночной котировки активов для торговли.
3. Вывод сделки клиентов на прайм-брокера (крупного «оптового» посредника) или соответствующую торговую Forex площадку.
4. Предоставление кредитного плеча, увеличивающего торговую позицию клиента до уровня, необходимого для торговли на рынке.
5. Обеспечение второстепенных задач: обучение клиентов, аналитическая поддержка (новости), техническая поддержка, ввод/вывод торговых средств клиентов и т.п [3].

Возможность получать стабильную прибыль на колебаниях валютного курса привлекает инвесторов, поэтому Forex-брокеры в Беларуси с каждым днем увеличивают свою клиентскую базу. А с 2016 года такие компании официально регулируются Национальным банком страны. Сейчас брокеры работают по единым нормативным актам, установленным в Беларуси. Права трейдеров защищены на законодательном уровне. Кроме государственного регулятора в лице Национального банка существует еще и Ассоциация развития финансового рынка (АРФИН), все члены которой придерживаются разработанных правил.

«World achievements»

На сегодняшний день всего в государстве лицензию получили 10 компаний. В таблице ниже представлен рейтинг наиболее популярных 5, которые предлагают приемлемые условия и отличаются высоким качеством предоставления услуг.

Название	Минимальный депозит(\$)	Пополнение счета	Платформа
Alpari	отсутствует	MasterCard, VISA, банковский счет, ЭПС	MT4, MT5, Alpari Invest
MTBankFX	20	Карта МТБанка, эмитированная в долларах США, интернет-банкинг	MTBankFX
Weltrade	25	MasterCard, VISA, банковский счет	MT4 и 5, веб-платформа, мультитерминал
Forex Club	отсутствует	MasterCard, VISA, банковский счет, Skrill, ЭПС	Libertex, MT4, MT5
Teletrade	100	MasterCard, VISA, банковский счет, ЭПС	MT4, MT5, MultiTerminal

О положительных тенденциях развития свидетельствует динамика по клиентской базе крупнейшего Forex-брокера Беларуси. За четвертый квартал количество клиентов «Альпари Евразия» увеличилось на 34%. За январь 2018 года наибольший торговый оборот показали валютные пары: EUR/USD (67,66%), GBP/USD (10,40%), USD/CAD (8,74%), AUD/USD (5,37%), NZD/USD (1,68%) [4].

Белорусская юрисдикция становится все более популярной и привлекает не только граждан РБ, но и жителей стран СНГ и ЕС в основном благодаря своей грамотной организации. Защита клиентских денег в Беларуси имеет многоуровневую структуру, начиная от детальной отчетности Forex-компании и заканчивая гарантийным фондом, размер которого уже превысил один миллион долларов. Размер же обеспечительного капитала, превысил два

миллиона долларов, что дает надежную защиту клиентским деньгам, размещенным на счетах Forex-компаний, включенных в реестр НБ РБ.

Для дальнейшего развития рынка нужно продолжать совершенствовать нормативно-правовую базу по регулированию рынка Forex в Беларуси. Необходимо пересмотреть подход к продуктовой линейке Forex-брокеров и позволить внедрить продукты и сервисы, которые представлены в других юрисдикциях и пользуются спросом. Это однозначно ускорит процесс наращивания числа клиентов, в том числе нерезидентов. Очень важно, чтобы законодательство успевало за мировой конъюнктурой в этом сегменте, и белорусская юрисдикция демонстрировала постоянный тренд в качественном развитии.

В свою очередь для поддержания темпов развития необходимо уделять внимание повышению уровня знаний населения о Forex-рынке и продолжать содействовать технологическому прогрессу. В частности, необходимо поддерживать белорусский IT-сектор экономики, который на высоком счету у мирового сообщества.

На сегодняшний день проделана важная и объемная работа всеми участниками рынка в Беларуси. Все это в совокупности позволит белорусскому сегменту рынка Forex не только занять достойное место среди уже состоявшихся и признанных мировых юрисдикций, но и закрепить успех, привлекать новых трейдеров из СНГ и ЕС.

Литература:

1. Что такое Форекс [Электронный ресурс] / Что такое Форекс и как он работает — понятие валютного рынка, определения. — Режим доступа: <https://markelovfx.ru/nachinajushhim/bazovoe/что-такое-foreks>. — Дата доступа: 11.02.2019.

«World achievements»

2. Форекс-брокеры [Электронный ресурс] / Форекс-брокеры и брокерские компании. — Режим доступа: <https://www.fxteam.ru/forex-library/fxteam-forex-library/brokers/>. — Дата доступа: 11.02.2019.
3. Форекс-брокеры [Электронный ресурс] / Функции Форекс-брокера. — Режим доступа: <https://privatfinance.com/brokery/>. — Дата доступа: 11.02.2019.
4. Рейтинг лучших Форекс-брокеров в Беларуси [Электронный ресурс] / Список белорусских брокеров Форекс. — Режим доступа: <http://binium.ru/rejting-luchshih-foreks-brokery-v-belarusi/>. — Дата доступа: 15.02.2019.

Markiv Galyna Vasylivna

*PhD in Economic Sciences, Associate Professor
of the Department of Finance, Banking and Insurance*

Lviv National Agrarian University

Dubljany, Ukraine

SECURITY SYSTEM IN THE BANKING SECTOR

Марків Галина Василівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівський національний аграрний університет

м. Дубляни, Україна

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Annotation. Outlined strategies, concepts, tools, security phases banks as important elements of the process of formation of the security of the banking sector. The measures enhance security in the banking sector. Developed and offered basic principles of optimum variant of the formation of the security of the banking sector of Ukraine.

Key words: security of banking institutions, security strategy of banking, the concept of security of banking institutions, the formation of the security banks.

Анотація. Окреслено стратегію, концепції, інструментарій та етапи забезпечення безпеки банків як важливі елементи процесу формування системи безпеки банківського сектору. Визначено заходи підвищення рівня безпеки в банківській сфері. Розроблено та запропоновано основні засади організації оптимального підходу до формування системи безпеки банківського сектору України.

«World achievements»

Ключові слова: безпека банківських установ, стратегія забезпечення безпеки банківської діяльності, концепція безпеки банківських установ, формування системи безпеки банківських установ.

Формування оптимальної системи безпеки в банківській сфері потребує розробки стратегії, концепції реалізації, визначення відповідного інструментарію та етапів забезпечення безпеки. Стратегія забезпечення безпеки – це сукупність довгострокових цілей і управлінських підходів, реалізація яких забезпечує захист кредитно-фінансової організації від потенційних загроз розголошення комерційної і банківської таємниці, а також завдання їй будь-яких інших форм збитків майнового і немайнового характеру. Концепція безпеки банківських установ як цілісне і системне розуміння, бачення її сутності, чинників, що на неї впливають, і представлення шляхів усунення загроз є основою для створення системи її забезпечення.

На наш погляд, залежно від конкретних умов, що складаються в країні і світі, стадії економічного циклу та інших чинників, стратегія забезпечення безпеки банківських установ може базуватися на різних концепціях, які передбачають використання різного інструментарію для досягнення поставлених цілей.

Загалом для підвищення рівня безпеки банківських установ, слід здійснити:

– розробку моделі безпеки банківських установ як сукупності офіційно прийнятих поглядів, інститутів (установ, організацій, відносин і відповідних дій) шляхом ухвалення на державному рівні концепції, стратегії безпеки банківського сектору національної економіки та конкретної програми її забезпечення з метою створення методологічного та організаційно-правового підґрунтя для суб'єктів, які відповідають за розробку і реалізацію фінансової, грошово-кредитної і банківської політики;

– створення інформаційно-аналітичної бази моніторингу показників безпеки банківських установ як основи для проведення комплексного аналізу, прогнозування, моделювання ситуацій та процесів, підготовки відповідних матеріалів, рекомендацій для державних органів, саморегульованих організацій і окремих комерційних банків;

– реструктуризацію наявного банківського сектору національної економіки завдяки реалізації активної політики підвищення капіталізації існуючих банківських установ, злиття і поглинання з метою підвищення платоспроможності, фінансової стійкості і стабільності функціонування, конкурентоспроможності всіх комерційних банків і банківського сектору загалом;

– активізацію власних джерел розвитку комерційних банків шляхом запровадження Урядом і Національним банком України відповідних стимулів (стимулювання попиту (наприклад, купівлі нових автомобілів); активізації створення класичних фінансово-промислових груп; субсидювання кредитування певних галузей вітчизняного господарського комплексу; підтримки програм кредитування малого бізнесу чи іпотеки, допомоги позичальникам, які потрапили у скрутні життєві ситуації; введення пільгового оподаткування; впровадження індивідуальних чи групових (для певного типу банків) економічних нормативів і лібералізації резервування);

– розробку і використання диференційованих, тобто стратегічних (розрахованих на довгостроковий період – фінансової стабільності), тактичних (розрахованих на середньостроковий період – фінансової стійкості), і поточних (короткострокових – таких, дотримання яких свідчать про вирішення нагальних проблем у банківській сфері) індикаторів безпеки банківських установ; – оцінку рівня достатності забезпечення безпеки банківських установ вище передбаченими заходами та ресурсами.

Процес забезпечення безпеки банківських установ, на наш погляд, має включати такі етапи (рис. 1).

«World achievements»

Підвищенню рівня безпеки банківських установ сприятиме розробка методичних підходів до оцінки системи безпеки банківського сектору національної економіки. Основними критеріями ефективності системи безпеки банківських установ, на наш погляд, слід вважати максимізацію прибутку і оптимізацію його якості, а також максимізацію ринкової вартості вітчизняних комерційних банків.

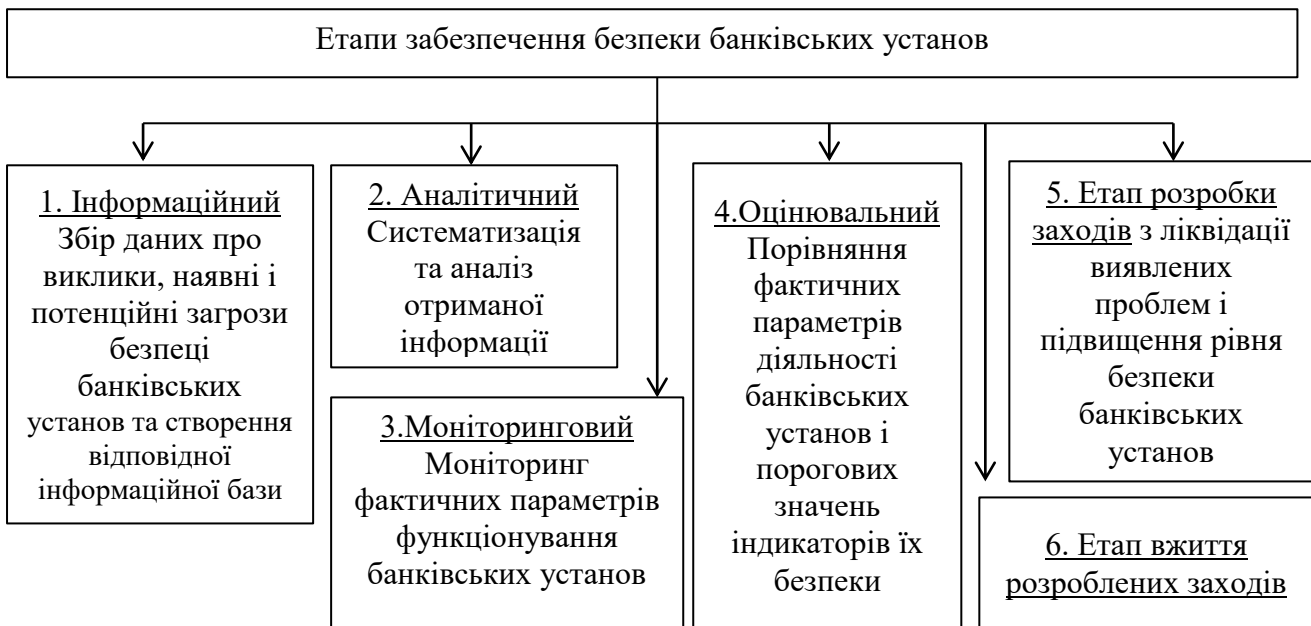


Рис. 1. Етапи забезпечення безпеки банківських установ

Основними критеріями ефективності системи безпеки банківських установ – комплексна і дуже складна проблема, вирішення якої потребує системного підходу у цій сфері, визначення ієрархії цілей, підходів до їх забезпечення з розробкою чіткого механізму реалізації, організації належної координації зусиль усіх учасників вітчизняного ринку банківських послуг з дотримання і підвищення рівня безпеки банківського сектору країни.

Література:

1. Аналіз банківської діяльності: підручник / [А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; за ред. А.М. Герасимовича]. – К.: КНЕУ, 2003. – 599 с.

2. Банківська безпека: навч. посіб. / О.Д. Вовчак, Ю.О. Самура, В.А. Сидоренко, В.А. Вареник. – К. : Знання, 2013. – 237 с.

3. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування / О.І. Барановський. – К.: Фенікс, 2008. – 338 с.

Iryna Markovych

associate professor

Economy and Finance Department

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

HORIZONTAL-VERTICAL PARTNERSHIP IN THE TERRITORIAL- ECONOMIC SYSTEMS

Маркович Ірина Богданівна

доцент

кафедра економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м.Тернопіль, Україна

ГОРИЗОНТАЛЬНО-ВЕРТИКАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

Анотація. Розглянуто особливості формування зв'язків між елементами територіально-господарських систем, проаналізовано процес децентралізації в Україні, зокрема в частині розподілу фінансових бюджетних надходжень та витрат між різними рівнями управління.

Ключові слова: територіально-господарська система, децентралізація.

Стратегічний підхід до планування розвитку територіально-господарських утворень усіх рівнів вимагає повного узгодження їхніх цілей, врахування інтересів та потенціалів суб'єктів, сценарне планування на основі розробки декількох варіантів зовнішніх та внутрішніх змін, гнучкість у використовуваних інструментах реалізації, відкритість та публічність.

У дослідженні Ж. Веделя [1, с. 392] вказується, що децентралізація полягає у передаванні владних повноважень не державним службовцям і органам, що представляють центральну владу, а іншим органам, що не знаходяться в ієрархічному підпорядкуванні останній, переважно, які обрані населенням.

Доволі сильним обмеженням у процесах реалізації стратегій є їхня «відірваність» від операційного рівня та процедур, тобто стратегічні цілі не мають своїм продовженням розробку конкретних дієвих механізмів їх впровадження проєктного характеру, орієнтацію на вимірювальні результати і т.д. Це є неприпустимою вадою стратегічних документів багатьох територіально-господарських утворень.

Відповідно до Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад», спроможні територіальні громади – територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно територіальної одиниці.

Слід зауважити, що процес формування об'єднаних територіальних громад супроводжується стрибкоподібною передачею на їх рівень частини адміністративних функцій, які сьогодні виконуються районними органами влади. Тим самим, відбувається безсистемне подрібнення районів, наслідком чого стає руйнація їх інституційної інфраструктури, зниження якості соціального капіталу, провокування протистоянь між мешканцями сільських і міських, а також окремих сусідніх сільських населених пунктів, розростання бюрократичного апарату. Вказані процеси підривають інституційні устої

«World achievements»

сільської економіки, особливо в частині збереження та розвитку тих неформальних інститутів, які сприяють ефективному використанню наявних природних і людських ресурсів [2, с.52].

Зв'язки між громадськістю, підприємницьким сектором, органами влади усіх рівнів повинні опиратися й містити в собі елемент партисипативності, тобто участі населення та врахування громадської думки при прийнятті основних рішень. Цілком закономірно, що політика, яка базується на рішеннях громади або принаймні є узгоджена із нею, має набагато більше шансів бути реалізованою ніж та, яка нав'язується згори. Хоча не слід переоцінювати роль громадськості при прийнятті політичних рішень. Доволі часто може складатися ситуація, що внаслідок неповноти інформації, невиправданих упереджень або негативного попереднього досвіду, громадськість може стримувати розвиток громади.

Як зазначається у [3, с.55], «активний діалог між органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, підприємницькими структурами з такого чутливого питання, що зачіпає інтереси всієї територіальної громади, як формулювання бачення майбутнього стану своєї території та шляхів його досягнення дозволило:

- підвищити авторитет органів місцевого самоврядування, зробити передбачуваними і зрозумілими їх дії для всіх мешканців;
- пробудити в територіальній громаді почуття своєї причетності до рішень, які зорієнтовані на ефективний розвиток території;
- гармонізувати інтереси всіх суб'єктів місцевого розвитку та консолідувати територіальну громаду для вирішення життєво важливих для неї проблем;
- визначити на основі консенсусу пріоритетні завдання соціально-економічного розвитку території, заходи щодо їх реалізації та відповідальних за них, джерела фінансування».

Не зважаючи на важливі успіхи децентралізації в Україні, все ж таки залишаються певні труднощі та перепони, які не дозволяють повною мірою громадам використати власний потенціал та налагодити ефективні з економічної та соціальної точок зору комунікації із органами влади.

По-перше, органи управління територіальними громадами можуть не мати достатньо знань та вмінь організувати роботу ОТГ у відповідності до усіх положень та вимог законодавства.

По-друге, неповне врахування особливостей функціонування, цілей та потенціалів усіх населених пунктів, які формують ОТГ.

По-третє, поглиблення дисбалансів у доступності мешканців усіх населених пунктів громади до місць надання соціальних послуг.

В Україні в світлі реформи децентралізації розподіл фінансових бюджетних надходжень та витрат між різними рівнями управління дуже чітко змістився до нижчих рівнів через повне або часткове перенесення територіального спрямування надходжень окремих податків та зборів.

Такий крок робить ОТГ більш фінансово спроможними та відповідальними за власні дії. Локальні резерви громад можуть бути реалізовані тим шляхом, який обере сама громада в межах відповідності законодавчого поля.

Горизонтально-вертикальне партнерство повинно стати основним принципом взаємодії громадськості, підприємницького сектору та держави в особі органів законодавчої та виконавчої влади, адже саме такий симбіоз може дати можливість максимальної реалізації наявних потенціалів розвитку кожного елемента.

Література:

1. Ведель Ж. Административное право Франции / Ведель Ж.; [пер. с франц. Л. М. Энтина]. – М.:Прогресс, 1973. – 512 с.

«World achievements»

2. Територіальний розвиток і регіональна політика в Україні: Виклики та пріоритети України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. – Львів, 2018. –157с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку») області [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180701.pdf>.
3. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 129 с.

Sergiy Sokolyuk

Candidate of Economics Sciences, Associate Professor

Department of Business, Trade and Stock Exchanges

Faculty of Economics and Entrepreneurship

Uman National University of Horticulture

Uman, Ukraine

CLUSTER AGRICULTURE ORGANIZATION AS AN INSTRUMENT FOR INNOVATION PROCESS ACTIVATION

Соколюк Сергій Юрійович

кандидат економічних наук, доцент

кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

факультет економіки і підприємництва

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

КЛАСТЕРНА ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОБІЗНЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Abstract. The characteristic features of agrarian-industrial clusters are presented. It is substantiated that the cluster form of the organization of agrarian-industrial production leads to the creation of an innovative product. The content of innovation agrarian-industrial cluster is considered. The effects of cluster organization of production in the agrarian sector are shown.

Key words: innovation processes, cluster, enterprises of agrarian sector, innovations, agrarian-industrial production, cluster effect.

«World achievements»

Анотація. Наведено характерні риси аграрно-промислових кластерів. Обґрунтовано, що кластерна форма організації аграрно-промислового виробництва приводить до створення інноваційного продукту. Розглянуто поняття інноваційний аграрно-промисловий кластер. Висвітлено ефекти кластерної організації виробництва в аграрному секторі.

Ключові слова: інноваційні процеси, кластер, підприємства аграрного сектору, інновації, аграрно-промислове виробництво, кластерний ефект.

Інноваційні процеси в аграрному секторі зумовлені інституційно та включають послідовність дій від виникнення наукових ідей, накопичення знань і пропозиції до виробництва та комерціалізації інноваційної продукції на вітчизняних ринках збуту. Центри генерації наукових ідей і знань, комерційних інновацій існують у межах підприємств аграрно-промислового виробництва або їх об'єднань, які характеризуються спільністю напрямків діяльності, що забезпечує досягнення відповідного рівня їх інноваційності. Нині такими об'єднаннями різноманітних організаційно-правових форм господарювання виступають кластери, які дозволяють використовувати переваги внутрішньофірмової ієрархії та ринкового механізму, прискорювати та посилювати інноваційні процеси в окремо взятих галузях економіки, надавати можливість швидшого і ефективнішого розподілення нових знань, наукових відкриттів і винаходів, активно використовувати інноваційні методи діяльності, зміцнювати конкурентоспроможність продукції підприємств-учасників.

Формування кластерних зв'язків є пріоритетним завданням розвитку аграрного сектору регіонів в умовах глобалізації. Нині створення кластерів є актуальним, адже відбувається реформування аграрного сектору, яке торкається рівня функціонування територіальних громад та підвищення їх економічної самостійності. Тому аграрно-промислові кластери є основою для побудови ділових взаємин, сприяють налагодженню співпраці між різними організаційними структурами, підвищуючи ефективність їх діяльності [1] та

об'єднують сільськогосподарські товаровиробники і промислові підприємства, передусім, переробні і торговельні фірми, а також підприємства з виробництва сільгосптехніки і устаткування та переробки, зберігання і збуту сільськогосподарської продукції (рис. 1).

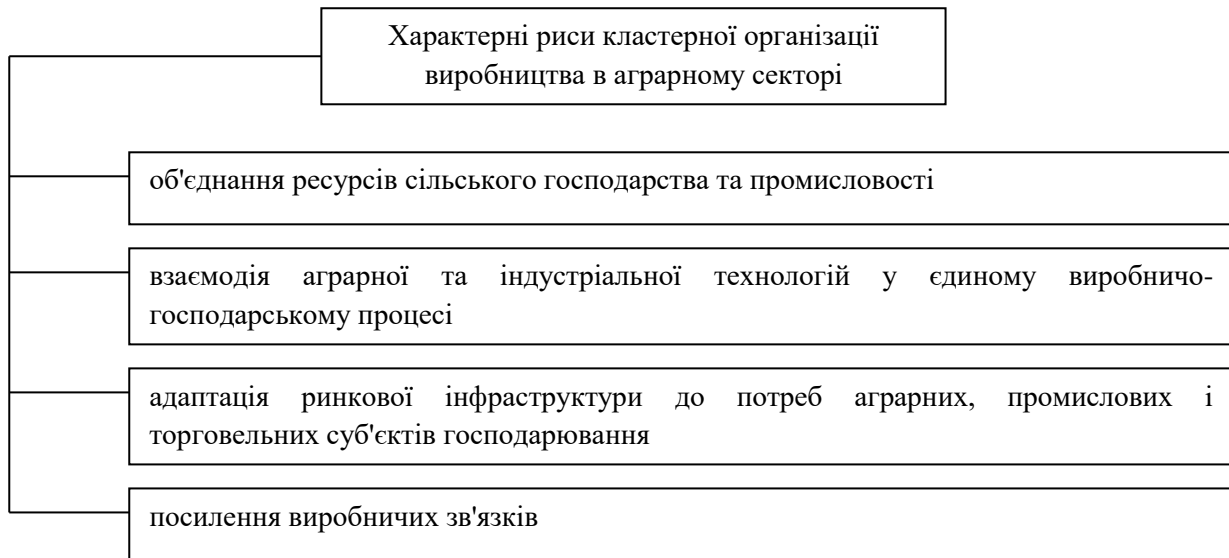


Рис. 1. Характерні риси аграрно-промислових кластерів

Джерело: складено автором

Підприємства аграрно-промислового виробництва, що входять до складу кластера одержують можливість [2]: використовувати нові технології, енергетичні засоби, інженерні споруди; долати тимчасовий розрив у фінансуванні витрат між збиранням урожаю і початком періоду його переробки; сприяти поліпшенню якості продукції, яка без додаткових заходів могла б швидко зіпсуватися; обробляти продукцію для закладання на збереження, організувати повне завантаження виробничих потужностей в період міжсезонних робіт. Крім того, кластерна форма організації аграрно-промислового виробництва приводить до створення інноваційного продукту, яке пов'язане з тим, що об'єднання в кластер на основі інтеграції формує не просто концентрацію різноманітних винаходів, ноухау, а певну систему розповсюдження нових знань і технологій. При цьому найважливішою умовою ефективного перетворення винаходів і ноухау в інновації, а останні – в

«World achievements»

продукцію, продукт, послуги з конкурентними перевагами, є мережа стійких зв'язків між всіма підприємствами-учасниками такої інтегрованої структури.

Інноваційний аграрно-промисловий кластер – це цілеспрямована група підприємств, що функціонує на основі центрів: генерації наукових знань і бізнесових розробок, підготовки висококваліфікованих спеціалістів [3]. Об'єднання учасників в кластер представляє собою мережу, що функціонує на основі інституційного механізму координації. Її формування передбачає стійкі зв'язки між підприємствами-учасниками через географічну близькість або наявність інститутів, взаємодія з якими лише частково регулюється ринком. Відмінністю інноваційного кластера від інших інтегрованих структур є те що його учасники не повністю об'єднуються в єдине організаційно-правове формування, а створюють механізм взаємодії, який дозволяє їм зберігати статус юридичної особи, будуючи коопераційні зв'язки як з підприємствами-учасниками кластера, так і з організаціями за його межами.

Ключову роль в інноваційній орієнтації аграрно-промислового кластера відіграють інфраструктурні системи інтелектуального і фінансового капіталів, які є каталізаторами до його створення. Інноваційний потенціал кластерного формування визначається насамперед функціонуванням в інтегрованій структурі таких учасників, як академічні і галузеві науково-дослідницькі інститути, заклади вищої освіти, інноваційні інжинірингові центри, підприємства, що запроваджують інновації.

Критерієм ефективної діяльності інноваційних аграрно-промислових кластерних структур виступають кластерні ефекти, які слід класифікувати на зовнішні та внутрішні (рис. 2). Зовнішні кластерні ефекти утворюються у межах регіону, а внутрішні зумовлюються синергічним ефектом, який забезпечує перевищення суми прибутків розрізнено функціонуючих підприємств-учасників кластерного об'єднання.

Створення кластерів в аграрному секторі є новою формою організації взаємовідносин, яка характеризується організаційною неоднорідністю, де

взаємодія відбувається на підставі відносин взаємозалежності [4]. Відповідно, взаємодія підприємств-учасників, що формують кластер, представляє собою сукупність кооперації і конкуренції: відбувається постійний обмін кадрами, інноваціями, технологіями; здійснюється спільне використання інфраструктури, послуг і рекламно-маркетингового просування.



Рис. 2. Кластерні ефекти в аграрному секторі

Джерело: сформовано автором з використанням [3]

Подібна кооперація дозволяє суттєво знизити ризики її підприємств-учасників, розширює їх ресурсні можливості, полегшує доступ до різноманітних фінансових ресурсів; призводить до зниження витрат на наукові дослідження і розробки за рахунок виключення їх повторення і підвищення продуктивності. Підприємства, що входять до аграрно-промислового кластера отримують вигоди від приналежності, в тому числі і через побудову мережі формальних і неформальних відносин для передачі ринкової і технологічної

«World achievements»

інформації; створення системи для виявлення колективних вигід і загроз, формування концепції і продуктивної стратегії інноваційного розвитку підприємств-учасників; створення системи взаємовідносин бізнесу і влади. Разом з тим, підприємства, що формують кластерну структуру, в більшості випадків є самостійними суб'єктами господарювання, і конкуренція всередині кластера є важливою рушійною силою його розвитку в цілому, ніж кооперація. Тому, кластерна організація виробництва в аграрному секторі в сучасних ринкових умовах господарювання є ефективним методом активізації і стимулювання інноваційної діяльності підприємств аграрно-промислового виробництва та основою для співпраці різних видів бізнесу.

Література:

1. Єрмаков О.Ю. До методології кластеризації розвитку аграрної сфери регіонів України / О.Ю. Єрмаков, С.А. Надвиничний // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 18. – С. 14-21.
2. Кропивко М.Ф. Особливості формування регіональних агропромислових кластерів / М.Ф. Кропивко, Д.І. Мазоренко, І.О. Белебега, В.В. Бакум // Економіка АПК. – 2008. – №10. – С. 7-15.
3. Одінцов О.М. Формування інноваційно-інвестиційного механізму агропромислових кластерів / О.М. Одінцов // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 12. – С. 11-14.
4. Шаститко А.Е. Кластеры как форма пространственной организации экономической деятельности: теория вопроса и эмпирические наблюдения / А.Е. Шаститко // Балтийский регион. – 2009. – № 2. – С. 9-31.

SECTION 5. Philology

Ananyan Elina Lvivna

Associate Professor

Chair of Germanic and Slavonic Philology

Faculty of Philology

Donbas State Pedagogical University

Slavyansk, Ukraine

**TEXT OF NEWSPAPER AND PUBLICISTIC STYLE AND ASPECTS
OF ITS FUNCTIONAL AND LINGUISTIC STUDY**

Ананьян Еліна Львівна

доцент

кафедра германської та слов'янської філології

факультет філологічний

Донбаський державний педагогічний університет

м. Слов'янськ, Україна

**ТЕКСТ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ ТА АСПЕКТИ
ЙОГО ФУНКЦІОНАЛЬНО-ЛІНГВІСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ**

В останні десятиліття урізноманітнилися підходи й напрями лінгвістичного дослідження мови засобів масової інформації. Вивчення системи сучасних функціональних стилів літературної мови, їхньої жанрової специфіки спирається на врахування екстралінгвальних чинників. Система функціональних стилів знаходиться у стані повсякчасного розвитку, що, перш за все, відображається у співіснуванні різнопланових визначень поняття “функціональний стиль” та підходів до класифікації функціональних стилів.

«World achievements»

Так, на думку відомого мовознавця І.Р. Гальперіна, функціональний стиль мови можна визначити як “систему взаємообумовлених засобів мови, націлених на досягнення певної мети повідомлення, причому характер взаємообумовленості цих засобів є типовим тільки для даного конкретного типу повідомлення” [3, с. 74].

За визначенням В.І. Максимова функціональний стиль це “історично утворений та суспільно усвідомлений різновид літературної мови (її підсистема), функціонуючий в певній сфері людської діяльності та спілкування, утворений потребами вживання мовних засобів та специфічних організацій” [5, с. 46]. На думку сучасного науковця Ю.О. Арешенкова, “головним фактором утворення функціональних стилів є типова соціомовленнєва ситуація”, що дає можливість встановити критерії класифікації цих стилів на підставі наявності чи відсутності чітко окресленої сфери мовного спілкування, у межах якої функціонує відповідний функціональний стиль [1, с. 125]. Саме сфера вживання, особливості призначення та специфічна ситуація спілкування свідчать про існування публіцистичного (інформативного) стилю. Підкреслимо, що саме термін “інформаційний” є найбільш оптимальним для більш точного визначення стильових особливостей текстів газетно-публіцистичних жанрів, оскільки в ньому знаходить свою безпосередню реалізацію мовна функція повідомлення, інформування, тоді як у власне публіцистичних текстах актуалізується апелятивна функція мови [1].

Аналіз наукової літератури довів, що існує велика кількість синонімічних понять, які визначають жанр інформативного тексту: газетний жанр, газетний дискурс, газетна комунікація, газетна мова, газетне мовлення, газетний стиль, публіцистичний стиль, газетний текст, газетно-журнальний жанр, газетно-публіцистична мова, газетно-публіцистичний дискурс тощо [1; 2; 4]. Зважаючи на практику вживання різних термінологічних словосполучень щодо номінації одного об’єкта, вважаємо за доцільне використовувати назви публіцистичний та інформаційний стилі як синонімічні.

Зазначимо, що в комплексі публіцистичного стилю газеті належить особливо важлива роль. Загальний конструктивний принцип газетного повідомлення полягає в чергуванні фактологічно-конкретного та узагальненого матеріалу, образного й абстрактного, логічного й емоційного. Естетична та контактоутворююча функції, що характерні газетно-публіцистичному стилю, реалізуються шляхом використання графічних засобів, які повинні привертати увагу реципієнтів та оптимізувати їхнє знайомство з повідомленням. Отже, газетно-публіцистичний стиль керується своїми персональними закономірностями: 1) економією мовних засобів, лаконічністю висловлювання при яскравій інформативній насиченості; 2) відбором мовних засобів з метою створення більшої зрозумілості та переконливості; 3) використанням суспільно-політичної лексики та фразеології, трансформуванням лексики інших стилів для публіцистичних цілей; 4) активним вживанням характерних для цього стилю мовних стереотипів – сталих словесних комплексів; 5) жанровим різноманіттям та варіативністю використання стилістичного потенціалу мови; 6) поєднанням рис публіцистичного стилю з рисами інших стилів (наукового, офіційно-ділового, розмовного тощо) [2].

Важливе місце у розробці теорії інформаційного стилю, визначенні його основних ознак належить дослідникові Ю.О. Арешенкову, який приділив багато уваги вивченню публіцистики в цілому. Так, на думку науковця, “основною властивістю газетного тексту є пафос дійової конкретності й наступальності, предметність і документальність”, що й визначає “найзагальнішу особливість естетики газетної мови: суто комунікативне значення слова домінує тут над його художнім, живописним, зображальним значенням” [1, с. 126]. Однак, це не виключає спорідненості мови газети із художньою мовою, оскільки емотивне використання інвентарю мови становить особливість газетного мовлення [1, с. 128]. Ю.О. Арешенков зазначає: “Безперечно, інформаційні тексти мають свою мовну, зокрема лексичну й фразеологічну специфіку (ділова конкретність і лаконічність, стриманість у

«World achievements»

вживанні образних засобів, нерідко – певна стандартність зворотів і висловів). Але й ці тексти, як ми вже переконались, можуть зазнавати часом інтенсивного впливу художнього чи публіцистичного жанрів (і це позитивна ознака сучасної газетної мови), так же само художні та публіцистичні матеріали в газеті нерідко видозмінюються під впливом елементів інформації. Адже чистих жанрів та мовних стилів, тим більше в газеті, не буває” [1, с. 126].

Підкреслимо, що особливості інформаційного стилю найбільш сконденсовано виявляються в газетних інформаційних жанрах. Так, мова газети, як різновид мови масової інформації в її писемній формі, характеризується лаконічністю викладу в поєднанні з інформаційною насиченістю; відбором мовних засобів за принципом їхньої зрозумілості; наявністю суспільно-політичної лексики; переосмисленням лексики інших стилів; використанням мовних стереотипів, кліше; різноманітністю стильового використання мовних засобів, зокрема фразеологічних одиниць, ідіоматичних конструкцій. Отже, специфіка газетної мови полягає саме у винятковій та навмисній її виразності, експресивності висловлювання. Проте ця риса не є ізольованою.

Іншою основною стильовою рисою є наявність стандарту. З урахуванням риси-експресія та риси-стандарт виокремлюємо єдиний стилістичний конструктивний принцип газети – діалектичне поєднання “експресії” та “стандарту”, які сприймаються як оціночний та інформуючий критерії у протиставленні один одному. Ці ознаки співвідносяться із взаємодією двох провідних функцій газет: інформаційної та діючої, які нерівномірно розподіляються між газетними жанрами і знаходяться у відповідності до подвійності природи газети, яка функціонує для інформування, переконування та впливу [4, с. 43].

Таким чином, єдність, поєднання експресії та стандарту, що складає специфіку газетної мови, стає стилістичним принципом організації висловлювання, де однаково цінно функціонують всі типи сталих словесних

одиниць. Так, штампи, кліше виконують функцію упорядкування матеріалу, його стандартизації, тоді як фразеологічні звороти, прислів'я, приказки зорієнтовані на коментарі та оцінювання інформації. За таких умов, тексти газетно-публіцистичного стилю стають “осередком” функціонування всіх властивих мові типів інформації: комунікативної, прагматичної, інформаційної, експресивної, когнітивної, естетичної.

Література:

1. Арешенков Ю.О. Місце інформаційного мовлення в системі функціональних стилів. *Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку*. Запоріжжя: Вид-во ЗДУ. Ч. 2. 1996. С. 125–128.
2. Арнольд И.В. *Стилистика. Современный английский язык*. – М.: ФЛИНТА : Наука, 2002. 384 с.
3. Гальперин И.Р. *Текст как объект лингвистического анализа*. М.: Наука, 1981. 138 с.
4. Добросклонская Т.Г. *Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ : современная английская медиаречь*. М.: Наука, 2008. 264 с.
5. Максимов В.И. *Точность и выразительность слова*. М.: Просвещение, 1968. 183 с.

FEATURES OF ARTISTIC-DECORATIVE CRAFTSMANSHIP OF AZERBAIJANI JEWS

Resume: Azerbaijani lands are one of places where many religions and beliefs existed. No society can live without faith, every place where the people live; there is absolutely belief system, a sense of religious consciousness. Therefore, religion is born with human beings and it is the head of life for humanity. Almighty God never leaves the humanity without religion. The God have determined their lives within a divine framework and have provided for them the happiness of the world and the Hereafter. This divine feeling is the religion, and to realize this divine law, which is the peace of humanity with education means the development to bring happiness to the community.

Key words: jewish, azerbaijani, decorative, craft, art.

The history of the settlement of Jews known in different names (“mountain Jews”, “tat cuhuds”, and “tat yevreys”) dates back to centuries, but there are few sources written. In written sources, the fact that Jews first came to the East Caucasus, to Partave was 627. It belongs to Albanian historian Movses Kaghankatvatsi, who lived in the VII century [1, p.19].

The favourable geographical position of Azerbaijan, its location on important trade routes, and the normal attitude of the local population to migrants, provided conditions for the people of these countries, including the Jewish nation, to live in these lands.

There are three Jewish communities in the territory of Azerbaijan - Mountain Jews, European Jews - Ashkenazi Jews and Georgian Jews. More than 16,000 Jews live in the capital as well as in the regions of Azerbaijan as Guba, Zagatala, Gusar

and other districts. Their involvement in the indigenous population comes from a mutual warm attitude [2, p.09-14].

Of these, 11,000 are mountain Jews, about 6,000 in Baku, 4,000 in Guba and a thousand in other cities. Ashkenazi Jews are 4.3 thousand. Most of them live in Baku and Sumgayit. Georgian Jews are approximately 700. The Mountain Jews is the oldest Jewish community in Azerbaijan. According to Movses Kaghankatvatsi, the arrival of the Jews in the Caucasus, happened the first century before our era.

Mountain Jews belong to the Jewish group of “Eastern Jews”. After the Russian Empire occupied the Caucasian countries in the nineteenth century, the Russians called all Caucasian peoples “mountainous”, as Jews living in the Caucasus were also known as “Mountain Jews”. Ashkenazi Jews are European Jews, originally came from medieval Germany. They first came to Azerbaijan in the early 19th century, immediately after the country's occupation by the Russian Empire. After a while, the rapid development of the oil industry in the country also influenced the flow of foreigners, including European Jews to Baku. Though the Georgian Jewish community is less (though roughly 700 people), but they are active [3].

Along with the lands of Azerbaijan, the Israeli lands were also under the control of the Achaemenid Empire in 599 BCE by Cyrus after Babylon's defeat. In 538 AD, the King of Achaemenid, Cyrus, signed a decree with a great historic significance for the Jewish people. His decree allowed the exiles and their predecessors to be freed from the Babylonian captivity and return to their homeland and to rebuild the temple in Jerusalem [4, p.1016].

Despite the fact that thousands of Jews returned to their homeland, some of them stayed in areas where they had settled. These Jews, which have spread to many countries, have laid the foundations of the Jewish diaspora, which is now well known in the world. The Jews who remained in the territory of the former Babylonian kingdom quickly occupied leading positions in the economy and power of the Achaemenid state. It is important to note that the second state language of the empire was Arami (Semitic alphabet). The fact that the Jews occupied prominent positions

«World achievements»

during the reign of the Achaemenid rulers gave them the opportunity to move freely on the territory of the empire and to settle in geographically and economically advantageous areas.

Thus, active trade was a major stimulus for the Jews to spread first in Babylon and then in Iran and in the South Caucasus. The Israelis were the ancestors of the so-called mountain Jews living in the Caucasus region (including North Azerbaijan). Many travellers (e.g. I. Gerber) in their notes point out that Mountain Jews were the predecessors of the Jews who were deported from Israel to Medes by the Assyrians: “The majority of the Jews here are the descendants of the Benjamin family, and some are unaware of which genealogy they belong to. Ravinis or their teachers are ordinary people, but it is said that their great ancestors were taken captive by Mausoleum, or by ma-suli and kinive kings, and taken from Jerusalem and taken into exile to Medes, and they are the descendants of those people” [5, p.48-50].

According to the medieval written sources, Jewish communities live in the Northeast of Azerbaijan in the Middle Ages. French monk, William of Rubruck, who travelled to Mongolia in the middle of the XIII century and who had made a note about the lands and the people during his travels, said that many Jews lived in Shabran (Samaron), two days distance from south of Derbent [6].

Along centuries, though Jews living in the territory of Azerbaijan belong to the other religion, they were in constant contact with neighbours; support each other in sorrow and joy. This closeness shows itself in agricultural activity and home-household traditions of the Mountain Jews. It is known from the history that Mountain Jews who had settled in Shamakhi and Goychay had sown areas. They are engaged in grain growing, viticulture, tobacco-cultivation. According to M.Ikhilov, there were not many sown land for the Mountain Jews who lived in the settlements of Guba and Oghuz. Therefore, they are either engaged in tenancy or worked by the day [7].

One of the important activities of these people was dyeing. In the 40-70s of the 19th century, dyeing plants plantations of Derbent and Guba was able to supply

colorants for Russia's textile industry. Many Mountain Jews lived in these plantations. At the same time, they were also engaged in the dyeing of woollen ropes for the carpet and rug binding in large settlements. This art was concentrated in the hands of Jewish dyers, in all markets of the province centres of Azerbaijan. The colour of the ropes made by Jews have not turned pale [8].

It is known that artistic creativity has been formed within the Jewish religious traditions. Jewish historians write that the development of art in this religious tradition seemed impossible, as the second commandment to Moses on Mount Sinai was to forbid to create images for worship. Under the agreement between God and the children of Israel in the reign of Moses in the Mount Sinai, TOSHIA laid a new "covenant" with God in the name of the present-day Jewish people, cleaned the temple of Solomon in Jerusalem from idols and idolatrous religions, demolished various places of worship outside the temple, and Pagan-Polytheist worship elements were forbidden [9].

Indeed, while Israel was surrounded by a idolatry world with characteristic veneration of the anthropomorphic (human) gods, the Jews considered the plastic arts experience, especially the manifestations of man as sin. However, in the main places of worship of Judaism, the sacred trays and even the priests' garments were decorated with woodcarvings, embroidery, metal jewellery and precious stones. When the temple of Jerusalem was built for Solomon, all the artistic experiences of the people around Israel were used [10].

The temple was decorated with decorative carvings and according to some sources, Zodiac signs of the temple were used as decorations. At the same time, the Jews appealed to the means of propagating their religious beliefs; decorated with various dishes, ornaments and other techniques. Synagogues have seven candles (menorah), one of the Jewish religious and national symbols. Their another symbol is a six-pointed star called Magen David, made up of two triangles, which are considered as the stamp of King David. Magen David was mainly used to decorate synagogues and mezuzahs. However, it was possible to find this star in the Christian

« World achievements »

churches. David's star touched the culture of Islam. Even this symbol can be found in “Goy Masjid” (“Blue Mosque”) in Tabriz [11, p.257].

A seven-lamp lampstand burned by olive oil in the temple in Jerusalem is considered one of the oldest symbols of the Jews. It is said to symbolize the burning bush as seen by prophet Moses on Mount Sinai. The nine-lamp lampstand is called Hanukkah. Menorah was burned twice a day to desire to light of the God the world, and Hanukkah was used at the feast of Hanukkah [12, p.193].

The oldest hexagram in the Middle East belonged to to Jehoshua Ben Asayah. It was discovered in the Jewish text of VII century. Later they began to decorate the household things and facades of Synagogues. It is possible to mention the Synagogue of Kfar-Nahum (Capernaum) (II-III century AD). The roof of the Roman villa, discovered during excavations in Jerusalem, is decorated with a symbol of the David star. This shows that in ancient times this star was used only for decorative purposes. It is also known that during the Hellenistic period, this symbol was not associated with the Jews [13, p.228].

References:

1. Mountain Jews: customs and daily life in the Caucasus, Le'ah Mikdash-Shema' ilov, Liya Mikdash-Shamailov, Muze'on Yi'sra'el (Jerusalem), UPNE, 2002, p.19
2. “Bezm” Journal, 1 Sen 2010. p. 09-14
3. Judaism - scwra.gov.az
4. Brief Jewish Encyclopedia: In the 12th vol. Vol. IV, Ch. ed. I.Oren (Nadel) and N.Pratt, Jerusalem: Society on the Research of Jewish community. Center for the Study and Documentation of Eastern European Jewry. Jewish University of Jerusalem, 1988, 1016 p.
5. Mamedov A.A. “From the history of the settlement of mountain Jews in Azerbaijan” // “Elturan”, 1996, №1-2 (9), p.48-50

6. Fautre W. Azerbaijan. Ethnic diversity. Peaceful co-existence and state management. Brussels, 2014
7. The Mountain Jews <http://samurpress.net/print.php?sid=771>
8. Bretanitsky L., Weimarn B. Art of Azerbaijan. – M., 1976
9. Meyer M. A. Response to Modernity: A History of the Reform Movement in Judaism, Detroit: Wayne State University Press, 1988.
10. Armstrong K. The Story of God. Millennial quest in Judaism, Christianity and Islam. K.-M .: Sofia, 2004.
11. Scholem, Gershom (1971). "The Star of David: History of a Symbol". The Messianic idea in Judaism and other essays on Jewish spirituality. Schocken Books. pp. 257–281.
12. Handelman, Don; Shamgar-Handelman, Lea (1990). "Shaping Time: The Choice of the National Emblem of Israel". In Emiko Ohnuki-Tierney. Culture Through Time: Anthropological Approaches. Stanford University Press. pp. 193–226. ISBN 9780804717915.
13. Yvonne Schmidt. The Flag and Emblem Law, 1949 // Foundations of civil and political rights in Israel and the occupied territories. — GRIN Verlag, 2008. — P. 228. — ISBN 978-3-638-05173-6.

Kopylova Oksana Mykolaivna

Candidate of Pedagogical Sciences

Faculty of Foreign Languages

Kyryvi Rih State Pedagogical University

Kyryvi Rih, Ukraine

SCRIBING AS A MEANS OF IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF ENGLISH CLASSES AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Копилова Оксана Миколаївна

кандидат педагогічних наук

факультет іноземних мов

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг, Україна

СКРАЙБІНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАНЯТЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Summary: The article considers different approaches to the concept “scribing”, defines the various types of scribing as a way of visualization of educational information. The effectiveness of the scribing has been proven at different stages of English classes with the use of “mind map”.

Key words: scribing, facilitation, visualization, intelligent maps.

Анотація. В роботі розглянуто різні підходи до змісту поняття «срайбінг», визначено різні види скрайбінгу, як способу візуалізації навчальної інформації. Крім того доведено ефективність застосування скрайбінгу на різних етапах занять з англійської мови на прикладі використання mind map.

Ключові слова: скрайбінг, фасилітація, візуалізація, інтелектуальні карти (mind map).

Ми живемо у світі, де відбувається інтенсивне оновлення усіх сфер життя: від суспільних інститутів до змісту освіти, культури, науки, техніки. Система освіти в Україні стала демократичнішою, більш відкритою, нові суспільно – економічні умови дали змогу здійснювати міждержавний обмін фахівцями, студентами, що спонукає молодь до вивчення іноземних мов. Мова – річ багатогранна, вона є основою комунікації і залежить від того, з якою метою її вивчають. Опитування старших школярів і студентів говорить про те, що знання іноземної мови їм потрібне для пошуку потрібної інформації, а також для навчання за кордоном. При цьому 75% з них надають перевагу вивченню англійської мови.

У «Державних стандартах базової і повної середньої освіти» України головною метою навчання іноземної мови визначено формування комунікативної компетентності, базою якої є мовні знання та навички [1]. Зрозуміло, що освіта повинна в ногу крокувати зі змінами, що відбуваються, і адаптуватись до них. Таким чином виникають суперечності між традиціями у навчанні та модернізмом, а це, в свою чергу, спричиняє необхідність пошуку нових форм, методів та засобів.

Останнім часом в мережі інтернет дуже популярним стало слово «скрайбінг», воно пов'язане, в основному, з лексикою, що стосується дизайнерської діяльності та бізнесу. Рекомендується використання скрайбінгу під час доповідей, чи для презентацій, одночасно впливаючи на різні органи чуття: слух, зір, а також на уяву людини.

Аналіз наукової літератури дає змогу розглянути різні підходи до змісту поняття «скрайбінг» та визначити його можливості у підвищенні ефективності навчального процесу. Загальновідомо, що почуту інформацію слухачі через три

«World achievements»

дні можуть відновити у пам'яті у обсязі 10%, коли ж інформація підкріплюється візуальними образами, то її обсяг зростає до 65%.

Психологічні й педагогічні особливості візуалізації інформації у навчальному процесі розкривають такі науковці, як О. М.Зоріна та О.І. Чиркова. Із сучасних методів візуалізації вони виокремлюють два напрямки: інфографіку і візуальні замальовки. Скрайбінг, як візуальний метод, вони відносять до замальовок. Використання скрайбінгу передбачає малювання на дошці чи на екрані зображень паралельно з розповіддю. «Скрайбінг – фасилітація (від англ. facilitate – допомагати, полегшувати, сприяти) – це перетворення інформації із словесної форми у візуальну та її фіксація у режимі реального часу. Робота вчителя з крейдою в руках під час пояснення нового матеріалу – приклад скрайбінгу – фасилітації [2, с.25]. Умовно всі скрайбінги вони поділяють на декілька видів: скрайбінг мальований (класичний варіант); скрайбінг – аплікація; магнітний скрайбінг; комп'ютерний скрайбінг. При використанні комп'ютерного скрайбінгу діє основний принцип скрайбінгу: «ефект паралельного слідування», тобто практично одночасна ілюстрація звукового ряду відповідними образами [2].

Різні джерела рекомендують використовувати для створення комп'ютерного скрайбінгу різноманітні програми. Інструментами для відеоскрайбінгу можуть стати: Power Poіint, Pow Toon, Go Animate, Sparkol Video Scribe та ін..

Скрайбінг як нестандартну форму проведення поточного контролю у закладах вищої освіти досліджують С. Басамикін, М. Кудрявцева, А.Молочко. Переваги даної форми контролю вони вбачають в тому, що її можна застосовувати і для заочної, і для дистанційної форм навчання [3].

Використання різних видів скрайбінгу розглядають у книзі – тренінгу «Скрайбінг. Пояснити просто» М. Любецький, М. Кутузова та П. Петровський, вони вважають, що скрайбінг – це візуалізація основного смислу за допомогою знаків і образів, при якій замальовка елементів відбувається прямо в процесі

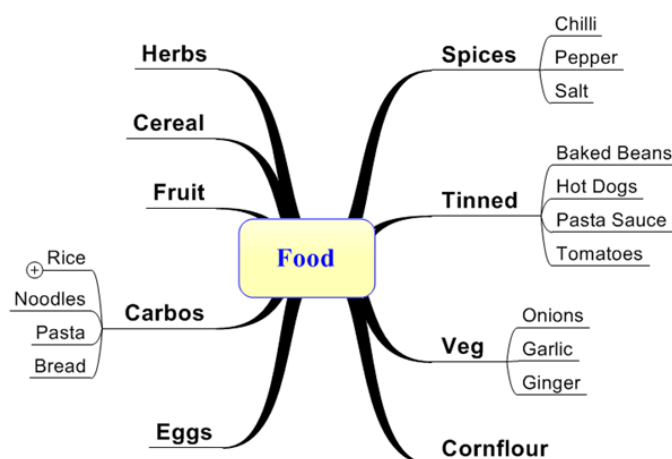
розповіді [4]. Скрайбінг вони розглядають як спосіб донесення інформації в процесі візуалізації за допомогою формування візуальних образів, які зчитуються. Дидактичний потенціал візуалізації інформації ще в 70-ті роки минулого століття почали використовувати американський вчитель Пол Богуш та український вчитель Володимир Шаталов. Так В. Шаталов використовував на уроках опорні сигнали, що включають в себе 4 ізольовані один від одного формою, кольором і контурами блоки [6]. На думку педагога, наочне і схематичне представлення навчального матеріалу дає більш ґрунтовні знання, а подальше використання опор активізує діяльність учнів на уроці, підвищує частку усного мовлення, вчить мислити. Опори – це орієнтири, що спонукають слухачів сконцентрувати увагу на суттєвому, скорочуючи міру невизначеності, а це виключає помилки [2]. Хоч опори весь час змінювались, удосконалювались, актуальності вони не втратили і в наш час.

На заняттях з англійської мови ми використовуємо карти mind map, які у методичній літературі називають ментальними, або інтелект – картами. Дані карти – опори відображають спосіб мислення, розвитку і народження ідей у мозку людини і фіксує їх. До цього ми готуємо студентів поетапно. На першому етапі використовуємо класичний мальований скрайбінг (супроводжуємо своє пояснення малюнком на дошці), наступне завдання: усне відтворення за допомогою карти пояснення викладача. Домашнім завданням для студентів буде створення комп'ютерної карти mind map з використанням програми IThoughtX. Даємо їм невеликий інструктаж:

1. Увесь текст розбити на абзаци і визначити основну думку.
2. У центрі записати основну тему. Наприклад: Food, від неї – гілки з ключовими темами абзаців.
3. Під назвами абзаців слід групами записати ті слова, що розкривають їх зміст.
4. Акцентувати свою увагу можна, змінивши шрифт чи колір.
5. Підказками можуть стати міні – малюнки чи міні – фото.

«World achievements»

Приблизно так може виглядати mind map за темою «Food»:



Усна перевірка знань студентів з використанням комп'ютерного скрайбінгу у вигляді опор mind map вказує на те, що їх розповіді послідовні, логічно пов'язані, охоплюють всі аспекти теми, а головне – всі вони говорять.

Узагальнюючи все вище сказане, можна зробити висновки про те, що: скрайбінг – це спосіб донесення інформації в процесі її візуалізації; інструмент скрайбінгу залежить від його виду, одним з інструментів комп'ютерного скрайбінгу є mind map.

Використання скрайбінгу на заняттях з англійської мови активізує мислення і пам'ять студентів, удосконалює навички говоріння, збагачує словниковий запас. Навчальний процес інтенсифікується за рахунок економічного за обсягом і часом представлення навчального матеріалу у образному вигляді.

Література:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: постанова / Кабінет Міністрів України. URL: [http //www.kmu.gov.ua/ua/npas/244862959](http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/244862959) (дата звернення: 15.02.2019).
2. Зорина Е.М., Чиркова Е.И. Система візуальних образів в образовательном процессе. *Евразийский союз ученых*. 2017. № 3(36). Ч.2. С.21 – 25.

3. Молочко А.В., Кудрявцева М.Н., Басамыкин С.С. Опыт внедрения нестандартных форм проведения текущего контроля успеваемости студентов – геоинформатиков (на примере комплексного использования технологии коучинга, скрайбинг – технологий и деловой игры. *Известия Саратовского университета*. 2015. Серия: науки о Земле. Т. 15. Вып. 3. С. 9 – 16.
4. Петровский П., Кутузова М., Любецкий Н. Скрайбинг. Объяснить просто. Санкт - Петербург, 2016. 208с.
5. Ханк О., Гордеева О. Технология скрайбинг. URL: [skribinggordeeva.blogspot.com / p /blog – page 51 html](http://skribinggordeeva.blogspot.com/p/blog-page-51.html) (дата обращения 14. 02.2019).
6. Шаталов В.Ф. Куда и как исчезли тройки. Москва: Педагогика. 1979. 136 с.

«World achievements»

Riabykh Anastasiia Valeriivna

a student

Department of language and humanitarian disciplines 1

Medical faculty 1

Donetsk National Medical University

Lyman, Ukraine

Shemihon Serhii Yuriiovich

a student

Department of language and humanitarian disciplines 1

Medical faculty 1

Donetsk National Medical University

Lyman, Ukraine

Scientific advisor – Shundel Tetyana Olexandrivna

**SYNONYMIC TERMINOLOGY IN ENGLISH MEDICAL
LITERATURE AND THE CLASSIFICATION OF TERMS-SYNONYMS**

Рябих Анастасія Валеріївна

студентка

кафедра мовних та гуманітарних дисциплін № 1

медичний факультет № 1

Донецький національний медичний університет

м. Лиман, Україна

Шемігон Сергій Юрійович

студентка

кафедра мовних та гуманітарних дисциплін № 1

медичний факультет № 1

Донецький національний медичний університет

м. Лиман, Україна

Науковий керівник – викладач **Шундель Тетяна Олександрівна**

СИНОНІМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРМІНІВ-СИНОНІМІВ

Summary: the article deals with the problem of the terms of the synonymic character causing the difficulties in the translation of English medical literature and their classification is given.

Key words: medical literature, synonym, term-doublet, congestion of terminology, Greek and Latin borrowings.

Анотація: у статті розглянуто проблему термінів синонімічного характеру, що визивають складнощі при перекладі англомовної медичної літератури та надано їх класифікацію.

Ключові слова: медична література, синонім, терміни-дублети, насиченість термінології, греко-латинські запозичення.

Сучасна медицина не стоїть на місці, кожного дня вчені працюють над виготовленням нових препаратів, вивчають механізми розвитку хвороб та методики боротьби з ними. У зв'язку з цим майже щодня інформаційна скарбниця поповнюється новими термінами, що утворює складнощі при перекладі медичної англомовної літератури та запам'ятовуванні цих одиниць.

Треба зазначити, що медицина – наука термінологічно насичена, де майже кожен термін має щонайменше один синонім. Синонімія термінів – це тип семантичних відносин, що ґрунтується на здатності різних термінологічних одиниць позначати одне спеціальне поняття, виражаючи різноманітні додаткові ознаки, вживаність і поєднаність з іншими термінологічними одиницями [4]. На нашу думку, це пов'язано з тим, що деякі відкриття було зроблено різними людьми в один і той же час, не залежно один від одного, і кожен з винахідників

«World achievements»

давав своєму винаходу власну назву. Також на виникнення синонімів значно вплинуло запозичення греко-латинських назв. Англійська медична термінологія не є виключенням [3]. З огляду на це доречно зазначити, що така синонімічна насиченість термінології створює значні труднощі під час перекладу медичної літератури, а неправильний чи неточний переклад терміну призводить до втрати чи неправильного розуміння важливої інформації зашифрованої у терміні.

Детальний аналіз медичних текстів показав, що частіше за все зустрічаються термінологічні синоніми-дублети, які мають абсолютно однакове значення та можуть підрозділятися за Є. Смирновою на п'ять основних видових груп [4].

До першої групи вчена пропонує відносити міжмовні терміни-дублети, особливо пари, що складаються із наступних елементів: інтернаціоналізм греко-латинського походження та національний еквівалент (*hemorrhage – bleeding, patella – knee cap, belly – abdomen, scapula – shoulder blade, asphyxia – suffocation, choking, clavicle – collar bone, thorax - chest* та ін.). Всі терміни однаково рівномірно вживаються в англійській мові. Як видно з вище вказаних прикладів, в англійській мові запозичення іншомовного слова відбувається двома шляхами: калькуванням та транслітерацією.

Визначення цих термінів ми знаходимо у матеріалах з вільної енциклопедії, Вікіпедії, де **транслітерація** або **транслітерування** тлумачиться як засіб механічної передачі інформаційного тексту або окремих слів, «які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи при другорядній ролі звукової точності, тобто передача однієї писемності літерами іншої» [5]. Процес **калькування** розглядається як «особливий вид мовного запозичення: утворення нового фразеологізму, слова або нового значення слова через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента» [2]. Після цих процесів відбувається закріплення запозиченого слова у мові. Цей процес значно полегшений за рахунок того, що алфавіт англійської мови побудований

на основі латинських літер, при цьому графічна оболонка слова майже не змінюється, тобто заміни іншомовних літер на літери приймаючої мови не відбувається. Також запозичені слова можуть приєднувати до себе відповідні морфеми (афікси та закінчення), наприклад: **recurrence, immunity, gastroenteritis, endoscopy, hepatitis, cholelithiasis**, флексії яких вказують на частину мови або морфеми слів свідчать про аномальні процеси у організмі.

Таким чином, наявність в мові інтернаціонального (латинського чи грецького елементу) та національного варіанта медичного терміна зумовлено, перш за все, прагненням пояснити дане явище засобами рідної мови. У більшості випадків такі синонімічні пари не витісняють один одного, а продовжують співіснувати в різних мікросхемах.

До другої групи дублетів відносять синонімічні пари, в яких один з еквівалентів представлений словосполученням, наприклад: **splenomegaly - enlargement of the spleen, hepatitis – inflammation of the liver, ascites – accumulation of the fluid, peritonitis - inflammation of the peritoneum, cholelithiasis - the presence of stones in the gallbladder, neurorrhaphy – nerve suture, hemotransfusion – blood transfusion, anorexia – loss of appetite, indigestion – disturbance of digestion, stomach upset, tinnitus – ringing in the ear**. Як видно на прикладах, термінологічні синоніми даного виду утворені за допомогою калькування. Найчастіше в таких дублетах калькований еквівалент в англійській мові виражений словосполученням «іменник + прикметник». Це вказує на наявність універсальних характеристик при утворенні термінологічних одиниць на основі греко-латинських запозичень.

До третьої групи було включено термінологічні дублети, що відрізняються лише за своїми початковими елементами, як правило словом греко-латинського походження: **hematology – (lat. hemat – кров, logy – наука; gastroenterology – gastr – root / stomach / шлунок, enter – root / intestine / кишка, logy – study of / наука про; cardiac – cardi / heart / серце, ac – pertaining**

«World achievements»

to / що відноситься до, enteritis – enter / intestine / кишка, itis – inflammation / запалення, hysterography (грец. hysteria – матка і graphia – пишу).

В четверту групу увійшли термінологічні дублети, що представлені словами з різним коренем та утворені за допомогою різних словотворчих елементів. В англійській медичній термінології зустрічаються такі термінологічні синоніми, як: *cleft lip – hare lip, bile duct – gall duct, sweats – perspiration, vertigo – dizziness, crepitation – crackles, abdomen – tummy, chills – rigors, belching – burping, choking - suffocation.*

До п'ятої групи було віднесено термінологічні дублети, що виражають спеціальні та загальнолітературні назви: *chickenpox – varicella, flu – influenza, mumps – infectious parotitis, whooping cough – pertussis, rubella – German measles, hyperthyroidism – Graves disease, smallpox – measles.* Синоніми, що належать загальнолітературній мові, як правило, використовуються лікарями під час дискусій з пацієнтами, так як один з еквівалентів такого синонімічного ряду був утворений завдяки метафоричному переносу, то це робить термін зрозумілим для неспеціалістів.

Ще одна класифікація синонімічних термінів, яка заслуговує на увагу, згадана в роботі Л. Граудіної. Згідно з цією класифікацією термінологічні синоніми розподіляють на [1]:

- синоніми, що мають абсолютно однакове значення (абсолютні синоніми або дублети). До даної групи дослідниця пропонує відносити етимологічні, структурні та стилістичні варіанти. Існування таких дублетів допустиме, зокрема, може бути допущене паралельне використання споконвічного та запозиченого терміна, якщо один із них не здатен утворювати похідні форми: *medulla – marrow, cranium – skull, cerebellum – brain, umbilicus – navel, axilla – armpit, sternum - breastbone;*

- частково співпадаючі синоніми: *chest – breast – thoracic cage; occlusion – block – obstruction – congestion; decreased – reduced – diminished, asphyxia –*

chocking, festering – suppuration, purulent – suppurative, bloody – blood streaked – rusty.

Отже, ми дійшли висновку, що синонімія - явище розповсюдженого характеру в англійській медичній термінології, якому сприяли різні причини. І хочеться відмітити, що це явище є небажаним та несприятливим для сфери медицини, де необхідна чіткість формулювань для ясного розуміння їх сенсу, адже мова йде про людське життя і тут найменша помилка в розумінні значення терміну може призвести до величезної помилки, яка може нанести непоправної шкоди здоров'ю пацієнта і репутації лікаря. В якості вирішення даної проблеми може бути використана стандартизація медичної термінології, котра приведе до позбавлення від незрозумілості та варіативності в сучасній медичній термінології.

Література:

1. Граудина Л.Г. Культура русской речи: учебник для Вузов. Москва : Норма, 2009. 197 с.
2. Калька (мовознавство). *Вікіпедія*: веб-сайт. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0_\(%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0_(%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE)) (дата звернення 20.02.2019).
3. Новик А.С. Синонимия в медицинской терминологии (на примере английских медицинских текстов). URL: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/174384/1/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA_%D0%90.%D0%A1.%D0%A1%D0%98%D0%9D%D0%9E%D0%9D%D0%98%D0%9C%D0%98%D0%AF%20%D0%92%20%D0%9C%D0%95%D0%94%D0%98%D0%A6%D0%98%D0%9D%D0%A1%D0%9A%D0%9E%D0%99%20%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9C%D0%98%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%98%D0%98%20%28%D0%9D%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%95%D0%A0%D0%95%20%D0%90%D0%9D%D0%93%D0%9B%D0

«World achievements»

[%98%D0%99%D0%A1%D0%9A%D0%98%D0%A5%20%D0%9C%D0%95%D0%94%D0%98%D0%A6%D0%98%D0%9D%D0%A1%D0%9A%D0%98%D0%A5%20%D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%92%29.pdf](#)

(дата звернення 25.02.2019).

4. Смирнова Е.В. Синонимия в современной медицинской терминологии и её лексикографирование (на примере англо-русского словарей). URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/sinonimiya-v-sovremennoy-meditsinskoj-terminologii-i-ee-leksikografirovanie-na-primere-anglo-russkih-slovaey> (дата звернення 22.02.2019).

5. Транслітерація. *Вікіпедія* веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення 25.02.2019).

Ryabinina Iryna Mykolaivna

Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor

Chair of Ukrainian Language and Literature

Department of Philology

Donbas State Teachers' Training University

Sloviansk, Ukraine

Tupilenko Oleksandra Sergiivna

Specialist's Degree Programme student

Chair of Ukrainian Language and Literature

Department of Philology

Donbas State Teachers' Training University

Sloviansk, Ukraine

VARIATION AND DIVERSITY OF YOUTH AND STUDENT'S SLANG

Рябініна Ірина Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент

кафедра української мови та літератури

філологічний факультет

Донбаський державний педагогічний університет

м. Слов'янськ, Україна

Тупіленко Олександра Сергіївна

студентка

кафедра української мови та літератури

філологічний факультет

Донбаський державний педагогічний університет

м. Слов'янськ, Україна

ВАРІАТИВНІСТЬ І МІНЛИВІСТЬ МОЛОДІЖНОГО ТА СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ

Abstract. The article tells variation and changeability of youth and student's slang; the about certain aspects of historical development of social dialect. The main source of the youth slang and certain particularities of its development are given.

Key words: youth slang, social dialect, audience, the borrowings.

Анотація. У статті розкрито варіативність і відмінність студентського та молодіжного сленгу в сучасній українській мові. Окреслено окремі аспекти історичного розвитку соціодіалекту й подано основні джерела молодіжного сленгу та виявлено особливості формування лексем молодіжного соціодіалекту.

Ключові слова: молодіжний сленг, соціальний діалект, аудиторія, іншомовні запозичення.

Слід зазначити, що будь-яка мова – живе явище, що вербалізує буття конкретної культурно-історичної доби. Більшість нових сленгових слів виникають та еволюціонують цілком природним чином у конкретних ситуаціях. Крім того, кожному новому поколінню також потрібні деякі нові слова, щоб пояснити свій, інший погляд на ті речі, що існували раніше. Цей погляд відображає зокрема й культурно-історичну ситуацію, що змінюється.

Передовсім сленг є засобом маркування приналежності мовця до певної соціальної групи. Інакше кажучи, сленг – це мовний засіб виокремлення маленької групи у великому суспільстві. Водночас відділяючись від одних і наближаючись до інших, людина певним чином самовиражається. Окрім цього, літературна мова чи діалект досить часто не надають можливості висловити думку стисло та емоційно. Привабливість сленгу полягає в тому, що його іноді дещо грубувата лексика дозволяє надати мовленню експресивного забарвлення, що особливо суттєво для молоді. Молодіжна мова відображає нестійкий

культурно-мовний стан суспільства, що балансує на грані літературної мови та жаргону.

Сленг традиційно протистоїть офіційній загальноприйнятій мові і повністю зрозумілий тільки представникам вузького кола осіб. Однак при тому, що сьогодні, як стверджують дослідники, провалля між правильним мовленням і сленгом розширюється з кожним днем у зв'язку не лише з демократизацією, а й із вульгаризацією громадського життя, сленг накладає свій відбиток на стиль життя всієї планети.

С. Флекснер вважає молодь найактивнішим елементом, який створює сленг. Отже, студентський сленг формується навколо ядра корпоративних жаргонів, серед яких молодіжні жаргони становлять особливий інтерес. Як найбільш поширені, можна виділити жаргони школярів і студентів. Вони ж, у свою чергу, поділяються на більш дрібні соціально детерміновані та локально обмежені корпоративні жаргони. Прикладом студентських сленгів можуть слугувати корпоративні жаргони студентів Оксфорду та Кембриджу. Те ж саме явище є характерним і для американського студентського сленгу, оскільки практично кожен університет або коледж має свій, відмінний від інших, лексикон. Дещо інша ситуація спостерігається в українському молодіжному та студентському сленгах. Унаслідок забуття традицій закритих аристократичних шкіл та вищих навчальних закладів на території України та країн СНД (лише останнім часом ця традиція почала відновлюватися), українські корпоративні жаргони являють собою більш відкриті лексичні системи, ніж англійські та американські корпоративні жаргони й, унаслідок цього, більшою мірою піддаються впливу інших корпоративних жаргонів. На особливості корпоративних жаргонів шкіл та вищих навчальних закладів впливає специфіка тих чи інших навчальних установ. Відповідний вплив мають також соціальний статус студентів і регіональні різновиди жаргонів.

Стосовно інших видів молодіжного сленгу, то можна також відзначити деяку невідповідність між американськими та українськими жаргонами.

«World achievements»

Сучасні молодіжні жаргони зазвичай не мають історії, вони змінюють один одного, їх лексикони дуже рухомі. Так, у США за останні 35–40 років виникли популярний жаргон бітників, що поступився місцем жаргону хіппі; пізніше з'явився жаргон панків, яппі. Для України особливим для вивчення нелітературної лексики став початок 90-х років. У той час як західний світ пережив і вичерпав потужну культурну революцію (увага до соціальних аутсайдерів, неформальних субкультур, сексуальна революція, феміністичні рухи), що викинуло на поверхню весь мовний маргінал, для пострадянських країн таким поштовхом стало набуття незалежності. Практично будь-якому молодіжному рухові відповідає свій корпоративний жаргон. Вшановування того або іншого молодіжного жаргону залежить від мінливості моди, зміни захоплень, правового статусу молодіжних організацій, соціального положення носіїв даного жаргону тощо.

Яскравим прикладом мінливості сленгу може слугувати розвиток синонімії. В англійській мові таким прикладом може виступити ланцюжок синонімів, що позначають «дурень», «ідіот», зареєстрованих із 1986 по 1988 роки словником «The Longman Register of New Words»: *an airhead, a benny, a dickhead, a dink, a dork, a meat-head, a rubblehead*. В українській мові на прикладі «Словника сучасного українського сленгу» можна простежити наступні синоніми слова «дурень», «ідіот», зібрані за проміжок 1998–2004 рр.: *аут, бізон, ботинок, відстрілок, валянок, дрізд, дурбелік, клавесин, ручник, шлепер*.

Отже, мінливість сленгу в цілому не залишає сумніву. Але поза сумнівом також і те, що певна частина лексики є більш, а інша – менш мінливою. Виникає питання: які сленгізми можна віднести до ядра стійких одиниць? Для цього звернемося до дослідження, проведеного Г. Івановою на прикладі студентського сленгу Великобританії та США. Для аналізу було використано по сто американських і британських сленгізмів. Їхня хронологічна глибина встановлювалася за п'ятьма часовими зрізами: середина XIX ст., кінець XIX ст.,

початок ХХ ст., середина ХХ ст., друга половина ХХ ст. Середня хронологічна глибина британського студентського сленгу склала 50 років, американського студентського сленгу – 45 років.

Результати досліджень показали, що найбільш стійкою й історично старою є лексика, що відображає «професійні» особливості та обов'язки студентів, найменш стійка лексика – та, що пов'язана з побутовою стороною студентського життя, яка є, відповідно, найбільш соціально, економічно й політично обумовленою.

Отже, через свою надзвичайну гнучкість і рухливість сленг постійно змінюється, з'являються нові слова, а вже існуюча лексика може набувати нового значення. Тобто сленг будується як із нових, що постійно виникають у процесі спілкування, так і з відомих слів, але в новому їхньому застосуванні. Так, при розгляді студентського та молодіжного сленгу в цілому чітко простежується залежність деяких мовних явищ від життя суспільства, його історії і конкретних політичних, економічних, соціально-культурних та інших позамовних чинників. Це є характерним як для англійського, так і для українського студентського та молодіжного сленгів.

Література:

1. Бибик С. Стильова розмовна мова та розмовна лексика / С. Бибик // Культура слова – Вип. 74. – 2011. – С. 59 – 65.
2. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі Монографія / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
2. Митрофанов Е. В. Молодёжный сленг. / Е. В. Митрофанов, Т. Г. Никитина. – М., 2005. – С. 3.
3. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) / О. А. Стишов. – К.: Вид. Центр КНЛУ, 2003.

«World achievements»

4. Ужченко В. Д. Актуальні питання розвитку української мови / В. Д. Ужченко.– Луганськ: Альма-матер, 2005.
5. Фурса О. С., Мосенкіс Ю. Л. Український молодіжний сленг як динамічний феномен: Стан та перспективи досліджень, мовні контакти, галузі сленгу / Ю. Л. Мосенкіс, О. С. Фурса. – К.: Альфа друк, 2008.

Shundel Tetyana Olexandrivna

a lecturer

Department of language and humanitarian disciplines 1

Medical faculty 1

Donetsk National Medical University

Lyman, Ukraine

**SYNCRETIC, TRANSITION CONSTRUCTIONS IN THE SPHERE OF
FUNCTIONAL-STRUCTURAL CHARACTER OF COMPLEX SENTENCES
OF COMPARISON AND MANNER**

Шундель Тетяна Олександрівна

викладач

кафедра мовних та гуманітарних дисциплін № 1

медичний факультет № 1

Донецький національний медичний університет

м. Лиман, Україна

**СИНКРЕТИЧНІ, ПЕРЕХІДНІ КОНСТРУКЦІЇ В АСПЕКТІ
ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНОЇ ПРИРОДИ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ
РЕЧЕНЬ З ВІДНОШЕННЯМИ ПОРІВНЯННЯ ТА МІРИ ЯКОСТІ**

Summary: in the article the problems of the classification of complex sentences of syncretic character with the relations of comparison and manner are considered, their classification is given taking into account the field character based on the scale of transitivity.

Key words: complex sentence, the scale of transitivity, syncretism, functional-field structure, relations, nuclear structure, peripheral structure.

«World achievements»

Анотація: у статті розглядаються проблеми класифікації складнопідрядних речень синкретичної природи з відношеннями порівняння та міри якості, подається їх класифікація з урахуванням польової природи на прикладі шкали перехідності.

Ключові слова: складнопідрядне речення, шкала перехідності, синкретизм, функціонально-польова структура, відношення, ядерна структура, периферійна структура.

Посилена увага дослідників до речення, що характеризується у синтаксисі як одиниця з багатою семантичною організацією та функціонально-семантичною природою (ФСР), зумовлено необхідністю визначення ядерних і периферійних структурних елементів складнопідрядного речення (СПР), а також додаткових значень, які ускладнюють основне.

Треба зазначити, що вивчення семантико-синтаксичної природи речення ставить перед сучасною лінгвістикою важливе завдання виявити синтаксичні одиниці, які можуть об'єднуватися за конкретним значенням, описувати семантичні та структурні особливості моделей речення, за умови, що певну ситуацію позамовної дійсності будуть відображати різноманітні типи речень. На жаль, наявність існуючих у мові класифікацій не охоплює усієї багатогранної системи СПР, внаслідок чого значна кількість складнопідрядних одиниць не вкладається в традиційні рамки класифікацій або взагалі не досліджується вченими, чи визначається як перехідні (периферійні, польові) або зараховуються лише до одного з типових видів СПР на підставі урахування лише одного із провідних значень безвідносно до характерних особливостей формальних засобів зв'язку та семантичних відтінків.

Відомо, що мова є рівноправ'ям усіх внутрішніх підсистем та складається з чималої кількості опозиційних елементів, які пов'язані периферійним і проміжними утвореннями. В свою чергу, порушення цієї рівноваги призводить до виникнення зони синкретизму в умовах перехідності, що дозволяє

дослідникам зафіксувати нестійкість мовних одиниць і визначити появу нових утворень з поєднаними ознаками протилежних класів [2, с. 98-99]. Зону перехідності таких одиниць наочно можна зобразити за допомогою універсальної моделі - шкали перехідності, що подана у роботах В. Бабайцевої:

$$A \rightarrow A\mathbf{b} \rightarrow \mathbf{AB} \rightarrow \mathbf{aB} \rightarrow B$$

Точки **A** і **B** представляють центр (ядро опозиції) з повним набором диференціальних ознак мовних одиниць. Символи **Aб**, **аБ** входять в периферійну зону, а позначення **АБ** складає область проміжних явищ. Зона синкретизму, яка за своєю суттю неоднорідна, представлена ланками **Аб**, **АБ**, **аБ**, диференціальні ознаки яких свідчать про послаблення зв'язків цих членів в опозиції. Таким чином, В. Бабайцева представляє зону синкретизму як «область перехідних утворень, які характеризуються синтезом (поєднанням) диференціальних ознак як в синхронному, так і в діахронному плані» [1, с. 36]. З огляду на цю шкалу відмічаємо той факт, що шкала перехідності покликана зафіксувати моменти нестійкості, коливання в мові. Таким чином, у області **Аб** переважають диференціальні ознаки типу **A**, в сегменті **аБ** - ознаки типу **б**, а область утворень **АБ** показує рівномірне поєднання ознак.

Так, порівнюючи поверхневі й глибинні структури СПР в опозиції порівняння - міри, ми розуміємо, що формальні засоби вираження можуть призводити до виникнення різних додаткових значень, при цьому семантична структура СПР стає похідною для передачі вторинних синтаксичних функцій. На нашу думку, це пояснюється тісним зв'язком підрядного речення з опорним словом в головному реченні. Велике значення в зв'язку з цим має той факт, що синтаксичні стосунки, які існують між компонентами СПР, приводять до виникнення перехідних структур синкретичного характеру, що і є наслідком перетину ФСП. Синкретичні конструкції СПР з ФСП відношеннями порівняннi та міри якості (засобу та образу дії) та їх ядерні варіанти слід досліджувати з точки зору теорії перехідності:

A. Katherine half smiled to look as if she were agreeing with him [4, p. 217].

«World achievements»

*He fitted into the background of rock and sea **as inevitably as** the pillars of the temple at Sunium [3, p. 33].*

Аб. *His brows snapped down at that, and he stared at me frowningly **as if** he saw me for the first time as a person, and not just a nuisance to be thrown down the cliff as quickly as possible [3, p. 22].*

*It made me say hastily, and not very tactfully – almost **as if** any diversion were better than none [3, p. 32].*

Аб. *Her frankness was comfortable **as if** it was devastating [3, p. 31].*

*... she looked sad **as if** she cried a lot [3, p. 40].*

аб. *There must have been twenty or thirty varieties there, all in full bloom: old roses, planted years ago and left to run so wild **as though** they were in some secret garden whose key is lost [3, p. 51]*

*I thought I saw the younger man hesitate and his glance went down to the littered table so unexpectedly **as if** he was looking there for a quick excuse [3, p. 55].*

Б. *Katherine did **the way** she was asked and helped him stagger to his feet [4, p. 147].*

*She wasn't that happy **as** it was ... [3, p. 335].*

У зоні А розташовані ядерні СПР з власне-порівняльними стосунками. Семантика складнопідрядних структур цієї зони не ускладнена й реалізується за допомогою ряду порівняльних сполучників реальної й нереальної модальності (*He took a pull at the whisky **as if** he needed it, and looked at me straight for the first time [3, p. 28]; Either she had been more distressed **than** she had allowed us to see, or else the trip down to the beach in the heat, with the bathe and the climb to the Villa Rotha, had been too much for Phyllida [3, p. 84]; They sat and talked at length just **like** they did when Katherine first moved in [4, p. 250]).*

У прикладах зони Аб підрядне речення, що вводяться сполучниками ірреальної модальності, проглядається переважання порівняльного відтінку (*It came out as a query, asked quite **as if** Godfrey could supply the answer [3, p. 74]; But I didn't follow it yet: slowly, rather **as though** I were breasting water instead of*

air, I climbed the path to the Castello [3, p. 91]). Так, сполучник виявляється основним показником ФСП порівняння, а у конструктивній основі СПР немає ніяких співвідносних слів. У цій ланці зустрічаються конструкції, в яких підрядне речення містить визначену додаткову інформацію щодо опорного слова головного речення (конкретизація дієслівних присудків у поєднанні з прислівником). Наприклад,

*I saw Miranda duck back through it fast **as if** she was ashamed of her tears, and walked quickly away [3, p. 44].*

*He glanced up at Max respectfully **as though** he showed off the cleverness of a favourite pupil [3, p. 63].*

Другим різновидом СПР периферійної зони АБ є одиниці, в структурі яких можливо відновлення вказівного слова (*The engine shut off with a sudden noise **as if** a soundproof door had slammed [3, p. 110] - The engine shut off with such a sudden noise **as if** a soundproof door had slammed; He paused and stirred in the bed in a strange manner **as if** the leg was hurting him [3, p. 147] - He paused and stirred in the bed in such a strange manner **as if** the leg was hurting him*). Тобто, основні структури, що відбивають цей тип стосунків, характеризуються як елементи синкретичного напівдифузного характеру.

У СПР проміжної ланки АБ реалізується значення порівняння й міри якості (образу дії) в приблизно рівному співвідношенні. Вивчення таких речень показує, що сема порівняння в СПР реалізується за допомогою граматичного показника - сполучника порівняння. У структурах СПР немає ще співвідносних слів, але вони легко відновлюються в структурі конструкцій, що обумовлює значення міри якості. Підрядні речення синкретичної ланки АБ співвідносяться з іменними предикатами (*Here the rocks were more broken **as if** the tide was driven hard that way when there was a wind ... [3, p. 70]; He looked down suspicious at me **as if** he was aware fully for the first time that I was there [3, p. 79]*). Серед прикладів зони АБ зустрічаються також одиниці, в основі головного речення яких зустрічаються дієслова стану (*Her eyes shone with joy **as though** she heard*

«World achievements»

something pleasant [3, p. 134]; Katherine was sad as if she understood that everything was ended [4, p. 224]).

СПР перехідної ланки **аБ** наближені до центру конструкцій з семою міри якості (образу дії). Відтінок порівняння виражений у меншій мірі (лише завдяки сполучникам порівняння), оскільки в структурі таких СПР з'являється співвідносне слово *so*, яке є частиною присудка головного речення (*I wish you didn't always look so nice as **though** you'd just got back from Elizabeth Arden [Stuart: 81]; She also sound so unhappy as if she were on the verge of tears [3, p. 88]) або функціонує у якості обставини з дієсловом-присудком в головному реченні (*I got to my feet holding the book so hard as if it were the original Blackfriars prompt copy, with the author's jottings in the margin [3, p. 65]; The tail stirred so loudly again as if it tried to beat movement out of the hard earth as it would from water [3, p. 93]).**

Ядерні конструкції зони **Б** представлені СПР, де підрядне вказує на міру прояву тієї або іншої дії чи є засобом реалізації засобу здійснення дії (*She was standing some yards from me, back among the crowd, staring with fiercely intent eyes at the palanquin, her lips moving as she crossed herself repeatedly [3, p. 43]; ... but I could hardly take my leave within seconds, as it were, of acknowledging Max Gale's presence [3, p. 59]).*

Підводячи підсумки, підкреслимо той факт, що наявність такого лінгвістичного феномену, як теорія перехідності мовних явищ В. Бабайцевої, та використання цієї універсальної моделі призводить до гнучкості мови, збагачує інформативну семантику за рахунок рухливості слів-зв'язок в підрядній частині для вираження різних відтінків та виявляє перехідні ланки синкретичного характеру, які свідчать про взаємодію та взаємопроникнення мовних одиниць у результаті синтезу.

Література:

1. Бабайцева В.В. Явления переходности в грамматике русского языка: монография. Москва: Дрофа, 2000. 640с.
2. Костина О.А. К вопросу о положении «не-союзия» в переходной между союзием и бессоюзием зоне. *Вестник Ставропольского государственного университета*. 2007. № 54. С. 96-101.
3. Stewart M. This rough magic. Coronet Books: Hodder and Stoughton, 1991. 255 p.
4. Williams Dee. Katie's kitchen. London: Headline Book Publishing, 1998. 375 p.

SECTION 6. Geographical sciences

Sopov Dmytro Serhiyovych

Post-graduate student

Chair of Ecology and Civil Protection

Department of Horticulture, Ecology and Protection of Plants

Uman National University of Horticulture

Uman, Ukraine

*Scientific supervisor – Doctor of Geography **Kyselov Yu.O.***

**ECOLOGICAL ROLE OF TECHNOGENIC FORMS OF LANDSCAPE
OF DONBAS (AT THE SAMPLES TAKEN FROM LUHANSK REGION)**

Сопов Дмитро Сергійович

аспірант

кафедра екології та безпеки життєдіяльності

факультет плодощовківництва, екології та захисту рослин

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

*Науковий керівник – д. геогр. н. **Кисельов Ю.О.***

**ЕКОЛОГІЧНА РОЛЬ ТЕХНОГЕННИХ ФОРМ РЕЛЬЄФУ
ДОНБАСУ (НА ПРИКЛАДАХ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Summary. As a result of the long-term mining settlement of the territory of Luhansk region, within which frames several hundred technogenic forms of landscape have emerged on its surface. They have resulted in various negative impact on environment, in particular in alienation of large arias of soil, pollution of nature

components, etc. Pollution caused by radionuclides through their accumulation in the technogenic forms of landscape is especially dangerous.

Key words: coal industry, land use, technogenic forms of landscape, pollution, radionuclides.

Анотація. Як результат довготривалого гірничопромислового освоєння території Луганської області, в її межах утворилося кілька сотень відвалів і териконів. Ці техногенні форми рельєфу здійснюють різнобічний негативний вплив на довкілля, який полягає, зокрема, в відчуженні значних площ земель, забрудненні природних компонентів, просіданні та підтопленні земної поверхні. Особливо небезпечним є забруднення довкілля радіонуклідами через накопичення у відвалах і териконах порід, що містять радіоактивні елементи.

Ключові слова: вугільна промисловість, землекористування, техногенні форми рельєфу, забруднення довкілля, радіонукліди.

Активне промислове землекористування на теренах сучасної Луганської області триває вже кілька сторіч. За цей час великі території були поховані під відвалами й териконами, що стало причиною знищення або суттєвого скорочення сільськогосподарських і лісових угідь.

За даними Державного регіонального геологорозвідувального підприємства «Схід-ДРГП» [5], в межах вугільного регіону Луганщини налічується близько 570 териконів, із яких майже половина є діючими. Понад 150 териконів горить, що створює особливу небезпеку довкіллю.

Об'єм відвалів та териконів шахт і збагачувальних фабрик збільшується щорічно на 1,5 млн. м³. Загальна площа, яку займають гірничі маси, сконцентровані на поверхні, становить близько 30 км². Крім того, близько 25 млн. т за рік складають відходи збагачувальних фабрик [5].

За розрахунками Ю. О. Кисельова [2], площа порушених гірничими виробками земель за весь період функціонування шахт у Луганській області

«World achievements»

становить близько 350 км² (тобто 1,3% від усієї площі області, або 3,9% від площі її вугільного регіону).

За даними вітчизняних і зарубіжних учених, загальна площа зони впливу відвалів та териконів становить понад 175 км², або 0,7% від площі області та 2% від площі її вугільного регіону. Ця територія в 7 разів перевищує площі, які мають власне ці штучні утворення. Загальна площа території впливу гірничовидобувних робіт (тобто, земель, що зазнають підтоплення, просідання та інших проявів техноморфогенезу) перевищує 30% від площі вугільного регіону Луганщини [1].

Варто відзначити, що більшість шахт і шахтних полів приурочені до схилів річкових долин північного макросхилу Донецького кряжа. Ситуацію ускладнюють розташовані тут численні кам'яні та глиняні кар'єри. Виходи на денну поверхню сланцевих і вапнякових порід, які утворюють довгі відслонені пасма без ґрунтового й рослинного покриву та є непридатними для господарського використання, збільшують площі порушених земель.

У районах вуглевидобутку одними з головних забруднювачів довкілля, зокрема повітряного середовища, є тліючі відвали. Вони виділяють упродовж доби в середньому 9758 кг оксиду вуглецю, 1476 кг діоксиду сірки, 399 кг сірководню, 72 кг оксидів азоту. Максимальні значення щодо оксиду вуглецю піднімаються до 50200 кг, щодо діоксиду сірки – до 6330 кг, щодо сірководню – до 2700 кг. Навіть на відстані 800–1000 м від палаючих відвалів атмосфера інтенсивно забруднюється. Орієнтуючись на дані провідних українських геоморфологів [4], можна з упевненістю вважати, що відвали й терикони луганських шахт вносять у атмосферне повітря найшкідливіші речовини, ускладнюючи й без того катастрофічну екологічну ситуацію в регіоні.

Територія навколо тліючих відвалів і териконів радіусом 500 м вважається санітарною і являє собою явну небезпеку для населення та впливає безпосередньо на стан рослинності, ґрунтів, поверхневих і підземних вод.

Дослідженнями науковців Луганської філії Українського інституту економіки промисловості встановлено, що поблизу вугільних шахт загальна кількість солей, що виносяться впродовж року лише з відвалів, становить 65 т/км²/рік [5].

За даними УкрНДІ вуглезбагачення [3], з одного природного відвала дощовим стоком вимивається за рік до 407 т зважених речовин і до 8 т солей. Усі забруднюючі речовини потрапляють у ґрунти, а також поверхневі водотоки та ґрунтові води, підвищуючи їхню мінералізацію та твердий стік.

Поширеність токсичних і потенційно токсичних елементів має чітку тектонічну приуроченість. Так, максимальним вмістом свинцю та нікелю відзначаються Боково-Хрустальський та Довжано-Ровенецький гірничопромислові райони. Максимальні значення вмісту миш'яку характерні для синклінорію Донецької складчастої споруди. Зона регіональних розломів відзначається підвищеними значеннями вмісту ртуті і фтору (табл. 1).

Таблиця 1. Середній вміст токсичних і потенційно токсичних елементів у вугіллі в основних зонах тектонічного районування Донецької складчастої споруди (г/т вугілля; за даними „Схід-ДРГП”)

Зони тектонічного районування	Ртуть	Берилій	Фтор	Миш'як	Свинець	Нікель
Головні лінії Боково-Хрустальської синкліналі	0,22	13,1	82,0	25,7	17,6	18,7
Довжано-Сулино-Садкинська синкліналь	0,23	15,1	55,7	18,5	14,4	15,6
Північна зона дрібної складчастості	0,20	30,9	84,9	29,8	10,7	15,0
Алмазно-Мар'ївський синклінорій	0,043	24,5	85,4	41,9	11,4	12,6

Отже, досить чітко проявляється зв'язок розподілу токсичних речовин у кам'яновугільних відкладах зі структурно-геологічними чинниками локалізації.

«World achievements»

Супутні породи, так само як вугілля Донбасу, відзначаються підвищеною токсичністю. Особливо це стосується піщаних сланців і пісковиків, які становлять значну складову відвальних матеріалів на денній поверхні. Відвали, складені сульфідомісткими породами, негативно впливають на ґрунти прилеглих територій. Змив із відвалів спричиняє акумуляцію наносів на ґрунтах, що призводить до їх поховання та забруднення сучасних ґрунтів. На площі, прилеглій до відвалів, гірнича маса яких перебуває у стадії окислення й вимивання, спостерігається шкідливе засолення ґрунтів сульфатами на глибину до 20 см [2]. Через це в похованих ґрунтах відбуваються різкі зміни водно-повітряного режиму в бік перезволоження, настає порушення структури ґрунтів, погіршення аерації, внаслідок чого збільшується їх зв'язаність, кислотність тощо. Індикатором порогового забруднення є відсутність трав'яного покриву на териконах і відвалах, а це, у свою чергу, є передумовою розвитку ерозійних процесів. Площі прилеглих до відвалів територій під пошкодженою або знищеною рослинністю є значними та зазвичай перевищують площу самих відвалів у 3–5 разів. Лише тліючі породні відвали виділяють від 5,3 до 22,5 кг/рік оксиду вуглецю на кожен тону породи [3].

Негативний вплив відвалів, особливо діючих і тліючих, на ґрунти відбувається також і через атмосферу. Так, під дією димових газів та пилу змінюються властивості ґрунтів, відбувається насичення їх частинками, що осідають із димової хмари, і внаслідок розносу пилу й газу в ґрунтах збільшується вміст мікроелементів, змінюється реакція ґрунтів, а відтак – погіршується аерація. Як наслідок, структура й хімічний склад ґрунтів докорінно змінюються.

Забруднення повітряного середовища в гірничовидобувних районах викликане викидами в атмосферу твердих і газоподібних речовин, які утворюються при розробці та збагаченні корисних копалин. Ідеться, зокрема, про виділення метану та інших газів із гірничих виробок, пилові й аерозольні виділення при бурових, вибухових і вантажно-транспортних роботах, при

подрібненні порід на рудопереробних виробництвах і при вітровій ерозії відвалів порід, а також газові виділення при самозайманні гірських порід у результаті окислювальних процесів у відвалах тощо.

Проблема токсичності порід, що викидаються на земну поверхню, поглиблюється їхньою радіоактивністю. Техногенне радіоактивне забруднення приурочене до відвалів і накопичувачів шахтних вод; у межах шахтних виробок радіоактивність є на порядок вищою. На території кількох шахтних полів виявлено осередки площинного техногенного радіоактивного забруднення, що є наслідком винесення водами шламу урано-торієвомістких порід. Найбільш забрудненим фрагментом території області є її південно-західна частина, де сконцентровано найбільше закритих шахт, і шахтні води надходять у поверхневі та підземні водотоки.

Поширення радіонуклідів є дуже нерівномірним через їх вторинний перерозподіл, оскільки радіоактивні розчини згідно з похилом місцевості виносяться у водоймища, зокрема в річки. Транзитні поверхневі та підземні потоки розчинів спричиняють радіоактивне забруднення ґрунтів на річкових схилах, що унеможлиблює їх використання в сільськогосподарських цілях.

Отже, тверді й рідкі просторові утворення, пов'язані з вуглевидобутком (терикони, відвали, відстійники шахтних вод тощо) містять шкідливі, токсичні, в тому числі радіоактивні компоненти, причому на територіях закритих шахт вони лишаються фактично без нагляду.

Таким чином, техногенні форми рельєфу, створені вугледобувною діяльністю, суттєво впливають на всі компоненти природного середовища, створюючи екологічні проблеми, розв'язання яких повинно мати системний характер.

Література:

1. Жуланов Г. А. Оценка характера и размеров вредного влияния терриконов на прилегающие территории / Г.А. Жуланов, Г.Г. Вознюк // Охрана и

«World achievements»

- рациональное использование природных ресурсов. – Пермь: ВНИИОСуголь, 1981. – С. 32–36.
2. Кисельов Ю.О. Інженерно-геоморфологічні наслідки гірничопромислової діяльності в Донбасі (на прикладі Луганської області) / Ю.О. Кисельов // Український географічний журнал. – 2000. – №1. – С. 44–47.
3. Котелевец Е.П. Изменение эколого-геологической обстановки на территории Ворошиловградской области под влиянием угледобывающих предприятий / Е.П. Котелевец // Прогноз и контроль геологической среды в районах освоения месторождений твёрдых горючих ископаемых: Сб. науч. тр. – Москва, 1989. – С. 86–91.
4. Стецюк В.В. Екологічна геоморфологія та охорона надр / В.В. Стецюк, Г.І. Рудько. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2004. – 191 с.
5. Фондові матеріали Державного регіонального геолого-розвідувального підприємства «Схід-ДРГП».

SECTION 7. Pedagogical sciences

Dembitska Sofiia

Assistant Professor

Department of Safety of Life and Security Pedagogy

Faculty of Mechanical Engineering and Transport

Vinnitsa National Technical University

Vinnitsa, Ukraine

**THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE
SPECIALISTS IN TECHNICAL SPECIALTIES**

Дембіцька Софія Віталіївна

доцент

кафедра безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки

факультет машинобудування та транспорту

Вінницький національний технічний університет

м. Вінниця, Україна

**СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Abstract. In the article are considered the structure of professional competence of specialists of technical specialties. It is substantiated that professional competence is a set of key competencies of specialists of technical specialties. Key competencies include: special competencies, social competence, personal competence, information competence and STEM-competence. It was established that further research requires the development of a system of methodological support for the formation of the

«World achievements»

professional competence of specialists of technical specialties during the whole period of study in institutions of higher education.

Key words: professional training, competence, training of specialists in technical specialties, key competences, development of higher education.

Анотація. Розглянуто структуру професійної компетентності фахівців технічних спеціальностей. Обґрунтовано, що професійна компетентність є сукупністю ключових компетенцій фахівців технічних спеціальностей. До ключових компетенцій віднесено: спеціальні компетенції, соціальну компетенцію, особистісну компетенцію, інформаційну компетенцію та STEM-компетенцію. Встановлено, що подальшого дослідження потребують питання розробки системи методичного забезпечення формування професійної компетенції фахівців технічних спеціальностей протягом усього терміну навчання в закладах вищої освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, компетентність, підготовка фахівців технічних спеціальностей, ключові компетенції, розвиток вищої освіти.

Реформування вищої освіти України за вимогами компетентнісного підходу передбачає таку організацію навчального процесу в закладах вищої освіти, щоб забезпечити не лише засвоєння студентом знань, умінь та навичок, а й спрямувати його на самостійне опрацювання інформації у відповідності до поставленого професійного завдання.

Н. Бібік стверджує, що «компетентності мають охоплювати такі якості людини, що дозволяють їй інтегруватись у широкий світовий соціокультурний контекст» [1, с.51].

Погоджуємося з думкою І. Драч, що компетентність фахівця є складною інтегрованою характеристикою особистості, яка зумовлює його здатність до реалізації власного потенціалу для успішної діяльності в професійній і

соціальної сфері, усвідомлюючи соціальну значимість і особистісну відповідальність за результати цієї діяльності [2, с.125].

У результаті багаторічних досліджень та наукових дискусій у європейській системі вищої освіти зарубіжними експертами виділено систему компетентностей на різних рівнях змісту:

- надпредметні («транс предметні», «між предметні») – це об'єднуючі компетенції, які дозволяють пов'язати систему підготовки у цілісний та логічний об'єкт;

- загальнопредметні – результат вивчення загальних навчальних дисциплін освітньої галузі;

- спеціальнопредметні – результат вивчення певного предмета протягом конкретного навчального року або ступеня навчання [5, с.22].

Аналіз наукових публікацій з проблеми дослідження показав, що усі компетенції фахівців можна згрупувати у чотири категорії: інструментальні, міжособистісні, системні та спеціальні компетенції.

В процесі визначення структури компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей ґрунтуємося на дослідженнях контексті нашого дослідженні В. Петрук, яка визначила, що професійну компетентність, умовно можна розподілити на дві складові:

- освітню складову, що моделює діяльність студента для майбутнього життя шляхом засвоєння компетентності громадянина в закладі освіти;

- життєву складову, що використовує сформовану на основі освітньої складової, сімейного виховання та соціалізації громадянської компетентності у самостійному дорослому житті [4].

Близької думки дотримується і Т. Мітяшкіна [3], яка змістовими складовими професійної компетентності студента інженерних спеціальностей вважає: теоретичні знання; теорії та ідеї, терміни і поняття в інженерії; знання можливостей і способів діяльності у відповідних видах інженерії та їх втілення в творчу діяльність; знання про шляхи, форми використання засобів інженерії у

«World achievements»

подальшій професійній діяльності; система знань взаємодії з оточуючими людьми; методи спілкування для організації роботи колективу; знання понять, що пов'язані з інформацією, особливостей відповідних процесів, на яких вона заснована, та інформаційно-комунікаційних засобів її опрацювання.

Підготовка фахівців технічних спеціальностей в закладах вищої освіти передбачає два етапи: спочатку фундаментальна, а потім технічна підготовка, включаючи проходження виробничої практики на певних промислових об'єктах. Тому, ми вважаємо, що зміст та особливості формування професійної компетенції має бути узгоджений з даним положенням.

Наукові пошуки у даному напрямку дозволили нам обґрунтувати таку структуру професійної компетентності, як систему ключових компетенцій майбутніх фахівців технічних спеціальностей:

- спеціальні компетенції: система знань та умінь з фахових дисциплін, які передбачені навчальними планами підготовки фахівців відповідних галузей;
- соціальна компетенція: вміння та навички соціальної взаємодії, здатність ефективно здійснювати групову професійну діяльність, забезпечують максимально можливий результат;
- особистісна компетенція: формування здатності до рефлексії, вміння здійснювати самоаналіз діяльності та роботи відповідні висновки;
- інформаційна компетенція: вміння працювати з різного роду інформацією, використовуючи нові інформаційні технології для вирішення професійних завдань;
- STEM-компетенція: інтегровані знання та навички технічної, інформаційної та соціальної галузей в єдину систему.

Враховуючи наведене, вважаємо, що подальшого дослідження потребують питання розробки системи методичного забезпечення формування професійної компетенції майбутніх фахівців технічних спеціальностей як сукупності ключових компетенцій протягом усього терміну навчання в закладах вищої освіти.

Література:

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 112 с
2. Драч І. Зміст та структура ключових компетентностей майбутнього викладача вищої школи Ірина Драч // Витоки педагогічної майстерності. – 2013, Випуск 11 – с.124-136
3. Мітяшкіна Т. Ю. Аспекти формування професійно-змістовного компонента компетентності студента інженерних спеціальностей [Електронний ресурс] / Т. Ю. Мітяшкіна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2013/Pedagogica/2_125380.doc.htm.
4. Петрук В.А. Теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: [монографія] / В.А. Петрук. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2006. – 316 с.
5. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.deseco.admin.ch//>

«World achievements»

Panchenko Svetlana Nikolaevna

*pro-rector of the communal institution Sumy Regional
Institute of Postgraduate Pedagogical Education
candidate of Psychological Sciences, Associate Professor
chairman of the Center for Corporate Education «Akme»
Sumy, Ukraine*

Korostyl Lydia Anatolievna

*Associate Professor Department of Theory and
Methodology of Educational Content
communal institution Sumy Regional
Institute of Postgraduate Pedagogical Education
candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
member of the Center for Corporate Education «Akme»
Sumy, Ukraine*

**NEW UKRAINIAN SCHOOL AS A SELF-LEARNING
ORGANIZATION**

Панченко Світлана Миколаївна

*проректор комунального закладу Сумський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти
кандидат психологічних наук, доцент
голова ГО «Центр корпоративної освіти «Акме»
м. Суми, Україна*

Коростіль Лідія Анатоліївна

*доцент кафедри теорії і методики змісту освіти
комунального закладу Сумський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти
кандидат педагогічних наук, доцент*

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА ЯК СОМОНАВЧАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ

Annotation. The article describes the new possibilities of Ukrainian teachers for continuous professional development and defines methods of non-formal education. The approaches to determining the essence of the term "Self-educational organization" are generalized; the basic principles of its functioning are clarified; the necessary conditions for the transformation of the New Ukrainian school into self-learning organization are investigated.

Key words: advanced training, informal education, organization, self-learning organization.

Анотація: У статті розглянуті нові можливості педагогів України для безперервного професійного розвитку, визначені способи неформальної освіти педагогів. Узагальненні підходи до визначення сутності терміну «самонавчальна організація»; з'ясовані головні засади її функціонування; досліджені необхідні умови для перетворення Нової української школи на самонавчальну організацію.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, неформальна освіта, організація, самонавчальна організація.

В Україні сьогодні розгортається реформа системи освіти, одним з основних напрямків якої є безперервний професійний розвиток, удосконалення професійної компетентності педагогів. Закон України «Про освіту» [4] та концептуальні засади реформування загальної середньої освіти в Україні, що відображені в концепції «Нова українська школа» передбачають низку змін в

«World achievements»

системі післядипломної педагогічної освіти загалом і в підвищенні кваліфікації зокрема.

Згідно з Законом педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру. Педагоги мають право на вільний вибір видів освіти, форм освіти та форм навчання, освітніх програм, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних працівників. Таким чином, педагогічні працівники отримують більше можливостей для безперервного професійного розвитку, самореалізації й удосконалення фахової майстерності.

Щоб бути сучасним та цікавим для учнів XXI сторіччя вчитель має постійно навчатися, оновлювати знання з навчального предмету, задовольняти інші освітні запити та інтереси, шукати джерела професійного натхнення. Педагоги можуть реалізувати своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Неформальна освіта, яка є додатком, альтернативою та доповненням до формальної освіти у процесі навчання людини протягом всього життя, почала активно впроваджуватись (розвиватися) та набувати нових форм [2].

Неформальна освіта є добровільною, а тому орієнтованою на індивідуальні освітні запити, особистісні вподобання та потреби. Серед способів неформальної освіти можна виокремити вже відомі й найдоступніші: тренінги, майстер-класи, семінари; робота з текстовою інформацією, дистанційне навчання на доступних ресурсах; розробка авторських творчих проєктів (вебінари, електронні тематичні бібліотеки, статті, електронні уроки, онлайн-тести, концерти, екскурсії, відео-уроки тощо), що реалізуються вчителями завдяки сучасному інформаційному простору, у ході фестивалів неформальної освіти, освітніх подорожей тощо. Таке навчання можна організувати як самостійно, так і разом з колегами у педагогічному колективі.

Окрім того, знання, одержані педагогами у процесі формальної освіти на

базі педвузів та закладів післядипломної освіти, потребують цілеспрямованої самоосвітньої діяльності, накопичення, осмислення й апробації на робочому місці, у школі. Виходячи з цього, головними завданнями адміністрації школи та шкільних методичних служб стають питання стимулювання самоосвіти й саморозвитку педагогічних кадрів та надання своєчасної допомоги в організації неперервного професійного розвитку всього педагогічного колективу. Цьому сприятиме спеціально організована система навчання педагогів, яка здатна перетворити школу на організацію нового навчального типу – самонавчальну організацію.

Сам термін «організація» тлумачиться в менеджменті як соціальне утворення, яке об'єднує багато людей, діяльність яких має певну суспільно корисну мету й певним чином координується. В українському законодавстві та на практиці використовуються також терміни «підприємство», «фірма», «корпорація» тощо.

Дослідники, які дотримуються терміносполучення «самонавчальна організація», визначають його сутність наступним чином: це така організація, яка створює умови для навчання і розвитку всіх працівників і, знаходячись у процесі постійного самовдосконалення, змінює, таким чином, форми своєї поведінки і навколишній світ [1]. Зокрема, Г. Ігнат'єва розглядає самонавчальну організацію як модель розвиваючого навчання педагога в системі підвищення кваліфікації.

Термін «організація, що навчається» вперше у сучасному його трактуванні був запропонований П. Сенге, який стверджував, що в такій організації співробітники безперервно розширюють свої можливості і це сприяє досягненню необхідних результатів. Дослідник звернув увагу, що така організація постійно поширює свій потенціал для створення свого майбутнього та змінюється відповідно до нових реалій. На думку П. Сенге, основа організації, що навчається складається з технологій та понять, якими повинен оперувати кожен працівник, з метою перетворення організації на ту, що справді

«World achievements»

навчається та якій притаманна атмосфера для творчості, генерації нових ідей, розширення компетенцій власних працівників [5].

Л. Лозова, Н. Пазюра, В. Чичун також використовують словосполучення «організація, що навчається», яке означає організацію, яка створює і ефективно розвиває систему навчання і розвитку персоналу. Корпоративне навчання в цих організаціях має цілеспрямований характер, і являється невід'ємною частиною її стратегічного розвитку. До слова, концепція самонавчальної організації почала поширюватись з ідеї корпоративного навчання (Т. Джік, Д. Улріч, М. Вон Глінов).

Навчання організації передбачає два рівні: «одинарна петля» і «подвійна петля». Очікуваним результатом навчання першого порядку має стати здатність організації досягати відомих цілей. Воно пов'язане з рутинним і поведінковим навчанням і не приводить до зміни базових засад організації. Навчання другого порядку приводить до переоцінки організаційних цілей, цінностей і переконань, а також зміну корпоративної культури. У цілому, концепція самонавчальної організації будується на таких ключових поняттях, яківідображають основні її технології: вдосконалення особистої майстерності; створення спільного бачення; групове навчання; виявлення найпоширеніших ментальних моделей; системне мислення [4].

У теорії самонавчальної організації стабільність є зупинкою у розвитку, бо вона весь час знаходяться в періоді трансформації, активного пошуку і конструювання нових інтенсивних процесів саморозвитку, в ній весь час народжується щось нове [1].

Вважаємо, що сьогодні корпоративне навчання піднялось до позиції стратегічного значення в контексті управління та розвитку Нової української школи. Школа повинна бути зацікавлена у використанні педагогами набутих знань та навичок на максимально високому рівні, бо від цього залежатиме підвищення продуктивності педагогічної діяльності й підвищення якості освітнього процесу. Сучасний вчитель повинен бути добре освіченим, а

педагогічний колектив підготовленим для роботи в умовах змін та стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, тому розвиток та неперервна підготовка педагогічних працівників стає корпоративною необхідністю. Кожному педагогічному працівникові та колективу школи загалом потрібно навчатися з метою трансформації власної педагогічної діяльності відповідно до стратегічних цілей школи.

Зрозуміло, що в умовах реформування освіти та конкуренції на ринку надання освітніх послуг, мало підвищувати кваліфікацію кожного окремого педагога, потрібно зберегти цілісність і внутрішню структуру закладу освіти при будь-яких (зовнішніх і внутрішніх) деструктивних впливах. Тому, школи поступово стають організаціями, які здатні навчатися – швидко осмислювати зміст змін і бути готовим до їх реалізації, тобто адаптуватися й творити ці зміни, бути їх ініціаторами [3].

Сьогодні в Україні більшість шкіл, як самонавчальних організацій, знаходяться на початковому рівні розвитку. Їх організаційна діяльність є відритою і, у першу чергу, спрямована на створення системи підвищення кваліфікації працівників на робочому місці у відповідності до запитів працівників цієї організації. Це дає їм можливість вирішувати проблеми, що пов'язані з організацією освітнього процесу саме в їх закладі: орієнтуватися на потенційні можливості педагогів закладу; тренувати і розвивати специфічні вміння на практиці в реальних умовах; спрямовувати на практичну діяльність в реальних умовах освітнього процесу.

Таким чином, ідея розбудови школи, як самонавчальної організації, є в Україні доволі новою, тому дослідникам цього феномену варто спрямовувати увагу на вивчення як соціологічно-економічних, так і психолого-педагогічних аспектів її функціонування.

Література:

1. Игнатъева Г.А. Самообучающаяся организация как модель развивающего обучения педагога в системе повышения квалификации // Психологическая наука и образование, 2005. № 4. С 47.
2. Panchenko S.N. Successful education of pedagoges in ukraine: non-formal measurement. // Proceedings of XXXI International scientific conference –Science of the future. Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 153.
3. Панченко С.М., Коростіль Л.А. Школа, як самонавчальна організація: технологія корпоративного навчання педагогів // Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика: з-к матеріалів II Всеукраїнської наук.-метод. практичної конференції (28 лютого 2018 р.) / за заг. ред. Л. В. Сєрих. Суми: НІКО, 2018. С. 205–210.
4. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради. 2017. № 38/39, ст. 380. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>.
5. Сенге П. Пятая дисциплина: искусство и практика самообучающейся организации. М. : ЗАО Олимп-Бизнес, 1999. 406 с.

SECTION 8. Sociology

Dudarev V.

*Candidate of Political Sciences, Associate Professor
Social Work Department
Zaporozhye National Technical University*

Shcherbina S.

*Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor
Social Work Department
Zaporozhye National Technical University*

**THE ROLE OF SOCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE SOCIAL
STATE FORMATION**

Annotation. The article is dedicated to the human rights issues and their improvement opportunities in Ukraine. A social state possibility to guarantee the minimum civilized existence level for all country citizens is analyzed.

Keywords: welfare state, human rights, social assistance.

The national revival of Ukraine and state-building processes cause significant changes in all public life spheres. In this regard, perhaps the most important is the problem of a young state's development, the choice of development path, which was finally made with the adoption of Constitution of Ukraine in 1996. In particular, according to its art. 1, Ukraine is not only a democratic and legal, but also a social state.

An individual's social rights and freedoms in the law theory are defined as its capacity to provide adequate, sufficient and necessary social conditions for human activity in society. At the same time, the social rights and freedoms system forms such rights varieties as: the right to social protection, the right to housing, the right to

«World achievements»

an adequate living standard for themselves and their families, the right to health protection, medical care, medical insurance. The most fully and comprehensively disclose and characterize the nature and content of each social rights type and individual freedoms by conducting national (Ukrainian) and international comparative analysis legal acts on the regulation and man and citizen social rights formalization.

The Constitution of Ukraine, as the highest legislative and legal act of our state, has devoted articles to the coverage and consolidation of an individual social right and their varieties:

- Article 46 (enshrines the right of a person and citizen to social protection)
- Article 47 (guarantees every person the right to housing)
- Article 48 (ensures the human right to an adequate living standard for himself and his family);
- Article 49 (the human right to health protection, medical care and medical insurance).

An important legal act in the protection field and social rights protection and individual freedoms is the Civil Code of Ukraine, art. 283 of which is dedicated to securing the person and citizen right to health protection, art. 284 - the right to medical care, and the provisions of Art. 287 regulates the individuals rights who are hospitalized in a health care institution [2, pp. 25-30].

The Universal Declaration of Human Rights as one of the main international legal documents in the ensuring field and protecting the individual rights and freedoms guarantees and enshrines in the norms of art. 25 - every person's right to a living standard, including food, clothing, housing, medical care and necessary social services necessary to maintain the health and well-being of him and his family, as well as the right on the providing in such event as unemployment, illness, disability, widowhood, the onset of old age or other livelihood loss due to circumstances beyond its control.

The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights provides

that the States which had signed this legal instrument recognize the right of everyone to an adequate person and his family living standard, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement conditions living (Article 11) .

The European Social Charter (revised) has devoted a number of norms to covering the varieties of social rights and individual freedoms: clause 4 guarantees all employees the right to fair remuneration, ensuring an adequate living standard for them and their families; clause 11 recognizes for every person the right to use any measures that allow to ensure a good health state; in accordance with clause 13, every low-income person has the right to social and medical assistance; accordingly to clause 31 everyone has the right to housing [1, p.16].

The Ukrainian welfare state's goal is to provide all citizens with a minimum civilized existence level, without trying to take special care in each case. There is a general principle that people will be able to satisfy their own needs. In accordance with this, assistance is provided to those most in need, as well as to those who cannot overcome poverty themselves. Special attention, as mentioned above, is paid to vocational training, retraining, leveling the starting young people opportunities. In this case, both the direct redistribution method and the repayable loan are used. The centralized social security system is replaced by a social assistance small groups network, but the provision of services on a voluntary basis is very difficult to fill the space left by the state. Here, the obstacles are not only the amount of necessary social assistance, but also the fact that it is not easy to carry people along with the idea to create charitable institutions and charity funds for the simple state institutions' substitution.

Virtually all welfare state areas require an ever-increasing rise in costs, and the problem is to set strict financial obligations boundaries on the part of society and establish their boundaries. For example, there is a significant and continuous increase in the number of social assistance's recipients. In this regard, it is becoming increasingly difficult to solve the problem of the means by using which it would be

«World achievements»

possible to fulfill the promises given by the social state.

The concept of the social state of Ukraine is a system-based definition of the most important goals, principles, and state priorities in ensuring social progress, enshrined in specific mechanisms for implementation. The pledge of its implementation is the society consolidation and the balanced political and practical actions of public authorities, public and public associations, highly developed economic state potential, internal political stability. The welfare state development is also largely due to moral factors.

It should be noted the following conclusions:

- Ukraine has an inherent social state model, which includes three different models (liberal, conservative, social democratic)
- formally exists, but strategic priorities are practically not implemented;
- there is not full implementation of the welfare state principles, which serve as the starting element for the welfare state ideas;
- the functions inherent to the social state are realized in extreme necessity conditions, but must be fully implemented in everyday life in practice;
- the welfare state effectiveness is established due to the countries' high development level - in our case there is an average level;
- the social programs implementation is being carried out, but unfortunately there is an unstable responsibility, law-abiding, and public solidarity senses.

This all testifies to a number of problematic aspects arising in the state's social policy implementation, thus the state is not able to perform its necessary functions and fully be social. The likelihood that our state can still become social and ensure a proper life for its citizens will increase.

At the present stage of the social state of Ukraine formation strategic priorities in the activity spheres are:

- the population incomes policy;
- employment;
- the population social security and social protection;

- public health;
- demographic development;
- sociocultural environment;
- the population's life support systems, protection from natural and man-made accidents and disasters;
- social partnership;
- foreign policy

So, after the real and optimal situation's analysis for the emergence of Ukraine as a social state, we concluded that some social state elements and characteristics are present in Ukraine, but the situation requires refinement and improvement that is why it is appropriate to proceed to the social state: development prospects, its implementation in modern Ukraine.

References:

1. Batura N.Ju. Politychni peredumovy ta chynnyky stanovlennja socialjnoi derzhavy: avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.01 / N.Ju. Batura; K. nac. un-t im. T. Shevchenka. – K., 2009. – 20 s.
2. Silenko A. Modeli socialjnogho partnerstva v suchasnomu sviti / A. Silenko // Nova polityka. – 2000. – # 2. – S. 25–30.
3. Socialjna derzhava – spravedlyve suspiljstvo – zamozhna rodyna [Tekst] // Gholos Ukrajinjy. – 2006. – # 25 (9 ljutogho). – S. 5.
4. Jakovjuk I.V. Pro obsjagh ponjattja «socialjna derzhava» (na osnovi porivnjajlnogho analizu modelej FRN i Ukrajinjy) / I.V. Jakovjuk // Pravo Ukrajinjy. – 1998. – # 11. – S. 26–28.

SECTION 9. Politology

Sura Huseinova

Head of the Department of Education and International Relations

Institute of Law and Human Rights

National Academy of Sciences of the Republic of Azerbaijan

**IMPACT OF INFORMATION NETWORK TECHNOLOGIES ON
WORLD POLITICS AND INTERNATIONAL SECURITY**

Сура Гусейнова

заведующая отделом «Образования и международных связей»

Института права и прав человека

Национальной Академии наук Азербайджанской Республики

**ВОЗДЕЙСТВИЕ ФАКТОРА ИНФОРМАЦИОННО-СЕТЕВЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ НА МИРОВУЮ ПОЛИТИКУ И
МЕЖДУНАРОДНУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ**

Summary. The article "Challenges of international information security: foreign policy dimension" analyzes the problems of the formation mechanism which ensure international information security in the context of globalization challenges and threats. The author proves that the problem of international information security has been transformed from purely technological to military-political and has become one of the key megatrends of world politics.

Keywords: challenges, international, information, security, foreign policy, measurement.

Резюме. В статье «Вызовы международной информационной

безопасности: внешнеполитическое измерение» анализируются проблемы формирования механизма по обеспечению международной информационной безопасности в условиях глобализационных вызовов и угроз. Автор доказывает, что проблематика международной информационной безопасности трансформировалась из чисто технологической в военно-политическую и стала одним из ключевых мегатрендов мировой политики.

Ключевые слова: вызовы, международный, информационный, безопасность, внешняя политика, измерение.

Крайне высокий уровень турбулентности мировой политики и рост международной напряженности актуализируют проблемы международной и национальной безопасности в информационной сфере. Превращение информационной составляющей в важнейшую часть всей системы национальной и международной безопасности объясняется усилением роли информационных и телекоммуникационных средств. Информационная безопасность является одной из самых значимых в системе международной безопасности по степени влияния на политическую и социальную сферу, экономику, имидж и статус страны в мировом сообществе. Под влиянием информационно-коммуникационных технологий меняется природа системы коллективной безопасности на региональном и международном уровнях.

Теоретический анализ международной безопасности вне контекста информационно-сетевых технологий в современных условиях не может быть признан достаточным, так как, воздействуя на международную безопасность, сетевые информационные технологии становятся все более значимой площадкой внешнеполитической деятельности. Объективно информационные сетевые технологии предоставляют широкие технические возможности для государственного управления, международной политической деятельности, делают более прозрачным механизм функционирования государственной власти. В то же время использование «мягкой силы» посредством сетевых форм

« World achievements »

расширяет возможности подрыва извне политической стабильности и суверенитета государства.

Транснациональный характер сети Интернета предопределяет его роль в международной политике и в развитии негосударственных международных отношений, что расширяет круг их субъектов и характер обсуждаемых проблем. Феномен динамичного развития сетевых сообществ вывел их в акторы мировой политики. В настоящее время большинство межнациональных дискуссий осуществляется в рамках глобальной сети. Новый формат коммуникаций, возникший вследствие развития информационных сетей постепенно интегрируется в существующую систему международных отношений. Однако «материальные и символические коммуникации означают сжатие времени и пространства. Но нет нормативного консенсуса, отвечающего всему этому и способного основать приемлемые для широкой общественности институты демократического глобального управления».¹ Таким образом, исследование сетевых технологий как фактора международных отношений переходит в область концептуального обоснования управления международными процессами. Именно поэтому рассмотрение проблемы сетевых технологий в контексте информационной безопасности представляется крайне востребованным.

В глобализационных условиях информационная безопасность превратилась в системообразующий элемент международных отношений, что актуализирует анализ сетевых информационно-коммуникационных структур на временные и пространственные характеристики развития мирового сообщества в целом, а также внешней политики государств как субъектов международных отношений. Субъектами борьбы в информационном пространстве выступают не только государства, но и различные негосударственные формирования: от отдельных личностей и групп до транснациональных корпораций, международных террористических и преступных структур.

¹ Definitions by the Mass Media, from Thinking About Social Problems by Richard J. Heushel and R.K.Merton. Orlando: Harcourt Brace Jovanovich, 2010, p56..

На постиндустриальном этапе развития все большее количество коммуникаций приобретает сетевой характер. Развитие саморегулирующих сетевых структур носит интенсивный характер, вызывая новые угрозы традиционной триаде- личности, обществу и государству. К таким угрозам, в частности, можно отнести трансграничную киберпреступность, манипуляцию общественным мнением, рост средств эффективной организации деструктивных процессов в ценностных системах на государственном и международном уровнях.

Информация, транслируемая информационными сетями, может провоцировать межэтнические и межконфессиональные конфликты, экстремизм, неповиновение и противодействие представителям законной власти и др. Несмотря на тот факт, что во всех странах «арабской весны» реализовывались отличающиеся друг от друга сценарии, тем не менее, прослеживается решающая роль сетевых информационных технологий в этих событиях. Развитие событий в Ливии и Сирии показывает, что «управляемый хаос» в этих странах провоцировался локальными и региональными сетевыми структурами, созданными для решения мобилизационных задач, связанных с вербовкой и подготовкой боевиков. Известно, что именно локальные сетевые структуры привлекались для организации массовых волнений в Турции.

Существенное изменение геополитической картины современного мира, связанное с усилением тенденции перехода к многополярному миру и стремлением ряда стран сохранить мировой порядок, сложившийся в монополярной системе международных отношений, значительно увеличивает риски в обеспечении информационной безопасности. Силовое коммуникативное навязывание западного стандарта мышления и образа жизни формирует пространство информационного противоборства. В этом контексте показателен факт выступления бывшего госсекретаря США Хилари Клинтон с речью в Университете имени Джорджа Вашингтона, в которой она отвела главное место в борьбе за демократию в мире именно социальным медиа и

сетевым сообществам.

Вызовы современной международной политики, соперничающие модели и сценарии развития мирового политического процесса требуют от Азербайджана оперативной и адекватной реакции на разнообразные тенденции информационной безопасности. Общенациональный лидер Гейдар Алиев, определив основные принципы и направления внешнеполитического курса суверенного азербайджанского государства, четко указал, что «одной из основных задач, стоящих перед нашей страной, является проведение умной, выверенной внешней политики, способной защитить позиции Азербайджана на мировой арене». Развитие информационной сферы представляет собой важное направление политики инновационной модернизации Азербайджанской Республики. Политика информационной безопасности, в соответствии с новейшими требованиями и с условиями глобального развития как на международном, так и на национальном уровне, является одной из стратегических задач развития Азербайджана и поддержания его достойного статуса на мировой арене.

Гибкий механизм обеспечения информационной безопасности Азербайджана должен оптимально охватывать все основные аспекты защиты информационного пространства страны, связанные с геополитическими процессами в современном глобальном мире и политическими проблемами международных отношений.

Крайне важно, чтобы данный механизм динамично и инновационно развивался, эффективно осваивал новейшие достижения в информационно-коммуникационных технологиях. Наличие в Интернете субъектов, злоупотребляющих сетевыми правами и совершающих компьютерные преступления ни в коем случае не должно являться основанием для запрета или ограничения деятельности демократических институтов, культурных и социальных прав, связанных, в том числе с национальными сетевыми ресурсами.

Исходящие из мирового виртуального пространства информационные угрозы требуют развивать сотрудничество в этой области на международной арене. Учитывая реальные опасности сетевых информационных технологий, специалисты нашей страны должны участвовать в разработке принципов и норм международного права в сфере информационной безопасности, в международных исследованиях информационных угроз и мер для их противодействия.

Popovych V.

Candidate of Philosophy, Associate Professor

Social Work Department

Zaporozhye National Technical University

Popovych Y.

Candidate of Philosophy, Senior Lecturer

General Law and Political Science Department

Zaporozhye National Technical University

THE SOCIAL TECHNOLOGIES USE IN THE INSTITUTE OF POWER

Annotation. The article discusses social technologies as innovative ways' system of social actors' self-realization. Analyzed the technologization process in the political technologies structure, as the forms development and the media content, considered the technologization process and in the educational sphere.

Keywords: technology, politics, society, power.

The use of applied social technologies, namely: social adaptation technologies, social correction, solving social conflicts and the like. Separately stand out: business relations, power institute technologies, communications technology, etc. These social technologies do not oppose the general social technology. Their competence sphere is the general principles establishment and social processes directions, their content, forms, the technologization use as a way to optimize and rationalize them, the boundaries justification, ranges, scale.

The social technologies introduction is a complex and dynamic process of theoretical concepts translating on the social qualities, characteristics, phenomena reproduction, relations into the practical actions language.

The implementation consists of the following operations:

- performers professional training; their work organization; various actors coordination (individual performers or groups);
- providing scientific and methodological assistance to specialists;
- control over the subjects activities of social technologies' introduction;
- the technologization process' analysis; goal adjustment (if necessary);
- the organization of implementation process' information support, etc. [1, p.65].

In the process of implementing individual tasks, knowledge is formed about specific social processes technologization's elements: the social phenomena diagnosis, the principles for solving specific social problems.

Under these conditions, it became necessary to determine the essence and social technologies content. Analysis of the existing attempts to realize our plans shows that researchers have developed different approaches to the social technologies' essence definition. So, V. Afanasyev defines it as "the control mechanism element and means of translating the abstract science language ... into a specific language ... achieving goals", M. Markov as "the way to implement ... a specific complex process by dividing it into a system of successive interconnected procedures and operations that are performed unambiguously ...", A. Zaitsev - as "a set of knowledge about the ways and means of organizing social processes, these actions themselves, allowing to achieve the goal" V. Patrushev - as an innovative ways' system, means solving the essential contradiction of social subjects interaction and self-realization in the dialogue between man and nature.

In the K. Popper concept, social technology is characterized as a way to apply theoretical conclusions in practice. The author divides it into two types: "partial" and "holistic" (utopian) technology. The first is characterized not so much by the goals and tasks set scale, but rather by the realistic, correct understanding of what can be done using the available methods, forms and methods of social impact. It is based on the real processes' analysis and their implementation in the course of practical reality transformations [4, p.317].

«World achievements»

The social technologies essence can be revealed only through the system of identifying and using the social system potential, “human resource” in accordance with the goals and human existence meaning and through a set of methods, procedures, operations, special influence techniques, creative activity’s all modern possibilities as subjects of governance and social institutions in general.

A existing viewpoints review leads to the conclusion that social technology is a sequential operations set, procedures for targeting and implementing previously planned plans (programs, projects) and obtaining an optimal social result. Social technology is an essential element of the control mechanism, a means of translating the intentions language into a specific language of management practice. This is facilitated by the social management formalization and its division into constituent elements through operations and procedures. (A procedure is a set of actions through which a process is managed. An operation is an immediate action, a way to solve a

So, summing up the social technologies’ essential characteristics, we can single out the most essential points, namely:

- social technology is a certain way to achieve social goals;
- this method essence lies in the postoperative activities implementation;
- operations are developed in advance, consciously and systematically;
- this development is carried out on the basis and with the scientific knowledge use;
- in the development takes into account the area specificity in which the activity is carried out;
- social technology appears in two forms: as a project containing procedures and operations, and as the activity itself, built in accordance with this project.

Thus, given the existence of many different approaches, different viewpoints, it is extremely important to find out the theoretical and methodological approaches, to clarify the categorical apparatus, the social technology basics classification, to identify the principles of their development and implementation [2, p.16].

Consequently, the need for technologization is due to the fact that the

egalitarian, contractual principles penetration into all civil relations' aspects, the consciousness and activity humanization made it imperative to revise all relationships between people from a rational viewpoint, to reorganize them on the efficiency basis, pragmatism, and cost minimization. The technologization process has been developing for a long time, there have been sufficiently developed and quite effective political technologies, technologies for developing mass media forms and contents, educational technologies, etc.

References:

1. Vajnola R.Kh. Tekhnologhizacija socialjno-pedagoghichnoji roboty: teoriya ta praktyka. Navchalnyj posibnyk / Za red. prof. S.O. Sysojevoji. – K.: NPU imeni M.P. Draghomanova. 2008. – 134 s.
2. Ivaneko Ju.V. Osoblyvosti zastosuvannja treninghovykh tekhnologhij u socialnij roboti: avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.05 / Ju.V. Ivaneko; Skhidnoukr. nac. un-t im. V. Dalja. – Lughansjk, 2010. – 20 s.
3. Socialjni zobov'jazannja derzhavy: [bazovi socialjni gharantiji. Dopomogha pry narodzhenni dytyny. Dopomogha na ditej odynokym materjam. Shhomisjachna ghroshova dopomogha. Pensiji za osoblyvi zaslughy pered Ukrajinou] // Socialnyj zakhyst. – 2011. – # 1. – S. 6–11.
4. Socialjna robota: teoriya, dosvid, perspektyvy: materialy dopovidej ta povidomlenj Mizhnarodnoji naukovo-praktychnoji konferenciji (Uzhghorod, 21–22 zhovtnja 1999r.). Ch. 1. – Uzhghorod : [b. v.], 1999. – 412 s.
5. Shherbakova T. Socialjna polityka na suchasnomu etapi rozvytku rynkovykh vidnosyn v ekonomici Ukrainy // Bankivsjka sprava. – 2012. – # 5 (107). – S. 103–113.

Proceedings of XXXXV International scientific conference

«World achievements»

Notes